

Załącznik do uchwały NR III.23.2018
Rady Gminy Dąbrowa Chełmińska
z dnia 28 grudnia 2018 r.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY DĄBROWA CHEŁMIŃSKA
NA LATA 2018-2025**

Spis treści

WPROWADZENIE.....	3
ROZDZIAŁ I.....	6
POŁOŻENIE I OBSZAR.....	6
WALORY TURYSTYCZNE.....	7
DEMOGRAFIA.....	8
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	9
GOSPODARKA.....	10
EDUKACJA.....	12
OCHRONA ZDROWIA I OŚRODKI WSPARCIA.....	13
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	15
KULTURA I SPORT.....	16
ROZDZIAŁ II.....	18
BEZROBOCIE.....	19
UBÓSTWO.....	21
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I DŁUGOTRWAŁA CHOROBA.....	23
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO.....	25
ALKOHOLIZM.....	29
PRZEMOC W RODZINIE.....	32
STARZENIE SIE SPOŁECZEŃSTWA.....	33
ANALIZA SWOT.....	34
ROZDZIAŁ III.....	38
MISJA.....	38
CELE STRATEGICZNE I CELE OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	39
CEL STRATEGICZNY I.....	39
CEL STRATEGICZNY II.....	41
CEL STRATEGICZNY III.....	43
CEL STRATEGICZNY IV.....	46
CEL STRATEGICZNY V.....	49
CEL STRATEGICZNY VI.....	51
CEL STRATEGICZNY VII.....	53
CEL STRATEGICZNY VIII.....	55
CEL STRATEGICZNY IX.....	57
ZAKOŃCZENIE.....	60

WPROWADZENIE

Jednostki samorządu terytorialnego funkcjonujące w warunkach gospodarki rynkowej, są poddawane ciągłym przemianom, stąd powinny nastawić się na konieczność diagnozowania dynamicznie zmieniającej się sytuacji społeczno-ekonomicznej na swoim obszarze. Prawdłowo działający samorząd lokalny dostrzega swoje mocne i słabe strony oraz rozpoznaje zagrożenia i dostrzega pojawiające się szanse, w celu podejmowania trafnych decyzji skutkujących rozwojem gminy. W tej sytuacji niezbędnym narzędziem wykorzystywanym do planowania i realizowania polityki społecznej oraz gospodarczej na szczeblu lokalnym, podobnie jak i na wyższych poziomach (regionalnym, krajowym) jest zarządzanie strategiczne umożliwiające dostosowanie samorządu do zmian zachodzących w otoczeniu. W zakresie polityki społecznej na szczeblu gminnym taką rolę pełni strategia rozwiązywania problemów społecznych. Obowiązujące przepisy nakładają na jednostki samorządu terytorialnego opracowanie gminnej strategii. Obowiązek jej sporządzenia i realizowania wynika wprost z **ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej**, który w art. 17, ust.1, pkt 1 określa, że do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Dokument ten ma być swoistym drogowskazem dla władz samorządowych jak i instytucji statutowo zajmujących się polityką społeczną. Treść strategii ma przedstawiać obraz kwestii społecznych oraz nakreślić praktyczne rozwiązania do przeciwdziałania i niwelowania istniejących problemów społecznych na lokalnym terenie. Dzięki temu dokumentowi pomoc społeczna oraz pozostałe instytucje działające na rzecz ludzi potrzebujących i zagrożonych wykluczeniem społecznym mają działać efektywniej i racjonalniej.

W celu prowadzenia na terenie Gminy skutecznej polityki społecznej została opracowana Strategia, która zawiera opis rzeczywistych zjawisk i problemów społecznych występujących na jej obszarze. Niniejszy dokument zawiera diagnozę sytuacji występującej na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska oraz określa plan działań w dłuższej perspektywie czasu. Wyznaczone w Strategii kierunki działań na lata 2018-2025 mają na celu zapewnienie mieszkańcom gminy Dąbrowa Chełmińska coraz lepszej jakości życia i dążenia do zabezpieczenia ich podstawowych potrzeb. Pomiotami odpowiedzialnymi za realizację zapisów dokumentu obok Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Chełmińskiej jest również Urząd Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej, Policja, placówki oświatowe w Dąbrowie Chełmińskiej, Ostromecku i Czarzu, Gminna Przychodnia w Dąbrowie Chełmińskiej, Gminny Ośrodek Kultury i Sportu oraz szereg pozostałych instytucji działających na rzecz mieszkańców na szczeblu gminnym i ponadgminnym. W działania zamierza się także włączyć organizacje non profit oraz lokalną społeczność aktywowaną w ramach KGW, wolontariatu i etc.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2018-2025 zawiera *wprowadzenie* dotyczące podstaw jej tworzenia oraz uregulowań prawnych.

W *Rozdziale I* przedstawiona została charakterystyka gminy Dąbrowa Chełmińska na podstawie danych uzyskanych w szczególności ze sprawozdań jednostek organizacyjnych gminy oraz danych statystycznych GUS.

Rozdział II zawiera diagnozę sytuacji społecznej i opis problemów społecznych występujących na terenie Gminy. Część ta została przedstawiona w oparciu o źródła zastane tj. dane pozyskane ze sprawozdań GOPS oraz realizacji programów oraz zadań instytucji i organizacji działających na obszarze gminy oraz danych GUS przeprowadzanych na naszym terenie w ostatnich latach. W rozdziale II na podstawie analizy sytuacji istniejącej w gminie Dąbrowa Chełmińska dokonana została analiza SWOT poprzez indentyfikację mocnych i słabych stron oraz wskazanie szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej.

W oparciu o diagnozę sytuacji społecznej w Gminie oraz analizę SWOT wyznaczone zostały cele, kierunki działań oraz wskaźniki realizacji założeń Strategii. Powyższe kwestie przedstawione zostały w *Rozdziale III* Strategii, który zawiera najistotniejsze założenia programowe polityki społecznej na lata 2018-2025, na które składają się poszczególne cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki działań.

Dokument w ostatnim rozdziale wskazuje również podmioty, które będą odpowiedzialne za realizację wyznaczonych działań, a także zawiera opis prognozowanych zmian w danym zakresie. Do każdego celu strategicznego przyporządkowano wskaźniki monitorujące, które będą miernikami realizacji zaplanowanych działań na najbliższe lata.

Biorąc pod uwagę różnorodność kwestii społecznych występujących na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska opracowana Strategia odwołuje się do następujących aktów prawnych m.in.:

- 1) ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r., poz. 1508, z późn. zm.);
- 2) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2018 r., poz. 994, z późn. m.);
- 3) ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2220, z późn. zm.);
- 1) ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2017 r. poz. 2092, z późn. zm.);
- 2) ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2018 r. poz. 554, z późn. zm.);
- 3) ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2018 r. poz. 2134, z późn. zm.);
- 4) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 998, z późn. zm.);
- 5) ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2016 r. poz. 1860, z późn. zm.);
- 6) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390, z późn. zm.);
- 7) ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2018 r., poz. 2137, t.j.);
- 8) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2018 r., poz. 1030, z późn. zm.);

- 9) ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2018 r. poz. 450, z późn. zm.);
- 10) ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1510, z późn. zm.);
- 11) ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1878, t.j.);
- 12) ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 511, z późn. zm.);
- 13) ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 1265, z późn. zm.);
- 14) ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2018 r., poz. 1544, z późn. zm.);
- 15) ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (tj. Dz. U. 2016 r., poz. 1828, z późn. zm.);
- 16) ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz. U. z 2018 r., poz. 1234, z późn. zm.);
- 17) ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2018 r., poz. 1457, z późn. zm.);
- 18) ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r., poz. 996, z późn. zm.).

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2018-2025 jest zgodna z dokumentami strategicznymi opracowanymi i realizowanymi na szczeblu krajowym, regionalnym oraz lokalnym, w tym z Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Bydgoskim na lata 2016-2020.

ROZDZIAŁ I

ANALIZA I DIAGNOZA WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW W GMINIE DĄBROWA CHEŁMIŃSKA

POŁOŻENIE I OBSZAR

Gmina Dąbrowa Chełmińska znajduje się w województwie kujawsko-pomorskim i należy do powiatu bydgoskiego. Gmina leży na prawym brzegu Wisły.

Rys. 1. Gmina Dąbrowa Chełmińska na tle gmin powiatu bydgoskiego

Gmina Dąbrowa Chełmińska zajmuje obszar 12504 ha. Tereny zabudowane stanowią 458 ha. To gmina typowo rolnicza, gdzie 42% jej powierzchni zajmują użytki rolne, natomiast 48% stanowią lasy. Udział terenów rolnych i zielonych w ogólnej powierzchni gminy wynosi około 90%. Na obszarze Gminy znajdują się 22 wsie połączone w 15 sołectw. Gmina sąsiaduje z następującymi gminami: Bydgoszcz, Unisław, Zławieś Wielka, Solec Kujawski i Dobrcz.

WALORY TURYSTYCZNE

Walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy oraz jej położenie w zakolu rzeki Wisły sprawiły, że prawie połowa powierzchni została włączona w granice Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą.

Na terenie gminy znajdują się cztery rezerваты przyrody:

- rezerwat brzozy karłowatej w miejscowości Linie,
- las mariański, znajdujący się w okolicach Ostromecka. Stanowi on interesującą wyspę grodu-lasu dębowo-grabowego. Przez rezerwat przebiega żółty szlak turystyczny.
- Na południowym skraju lasu znajdują się źródła wody mineralnej,
- rezerwat czapli znajduje się we wsi Reptowo,
- rezerwat "Wielka Kępa Ostromecka" leży na tarasie zalewowym. Przedmiotem ochrony jest las łągowy, wierzbowo-topolowy i wiązowo-jesionowy.

Obszar Parku reprezentuje dużą wartość dla turystyki poznawczej. Liczne pomniki przyrody i użytki ekologiczne są atrakcyjnym walorem dla rekreacji, turystyki krajoznawczej i kwalifikowanej.

Rys. 2. Mapa gminy Dąbrowa Chełmińska

DEMOGRAFIA

Liczba ludności w gminie Dąbrowa Chełmińska z roku na rok wzrasta. Ma to ścisły związek z rozwojem budownictwa mieszkaniowego, atrakcyjnością terenów i bezpośrednim sąsiedztwem z dużym miastem.

Tabela 1. Statystyka mieszkańców Gminy wg wieku i płci w latach 2016-2017

WIEK	PŁEĆ	31.12.2016	31.12.2017
0 – 18 lat	M	954	954
	K	867	884
19 – 65 lat	M	2734	2762
	K	2400	2383
Powyżej 65 lat	M	358	367
	K	747	778
OGÓLEM	M	4046	4083
	K	4014	4045
	M+K	8060	8128

Źródło: Dane ewidencji ludności z USC w Dąbrowie Chełmińskiej.

Dane wskazują, że na naszym terenie dominującą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym, na kolejnym miejscu znajdują się osoby w wieku przedprodukcyjnym, a najmniej liczną grupę stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym. Interesującym jest fakt, że dzieląc mieszkańców ze względu na płeć zauważamy znaczną przewagę liczebną mężczyzn nad kobietami, zarówno w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym jak i produkcyjnym. Tylko w kategorii osób wieku poprodukcyjnym kobiet jest więcej niż mężczyzn.

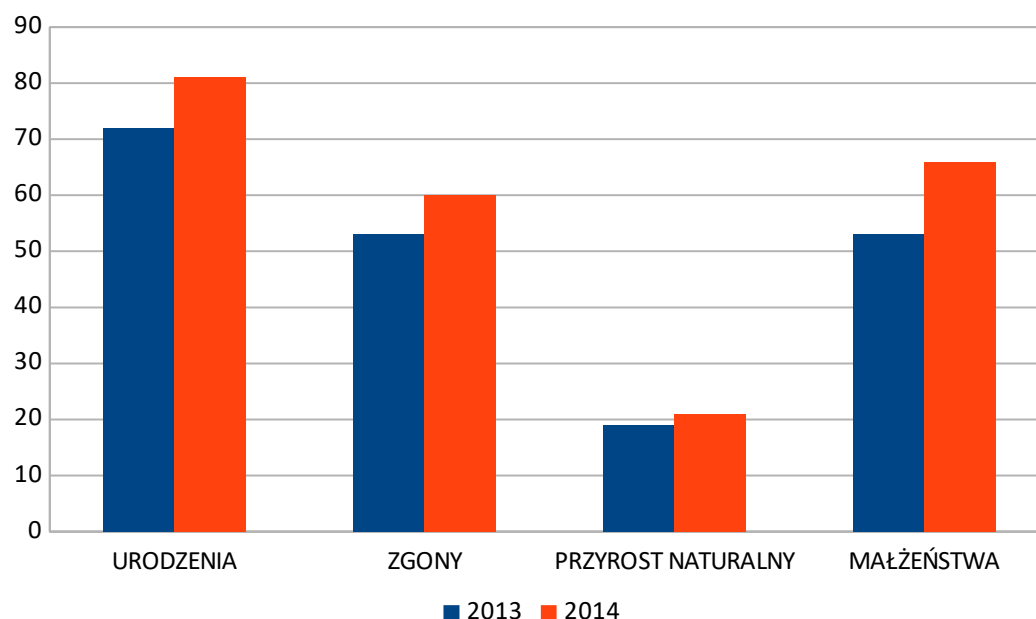
Tabela 2. Statystyka zdarzeń rzeczywistych dla gminy Dąbrowa Chełmińska

Zdarzenie	2013	2014
Urodzenia	72	81
Zgony	53	60
Przyrost naturalny	19	21
Małżeństwa	53	66

Źródło: Dane ewidencji ludności z USC w Dąbrowie Chełmińskiej.

Wykres 1. Statystyka zdarzeń rzeczywistych dla gminy Dąbrowa chełmińska

Źródło: Dane ewidencji ludności z USC w Dąbrowie Chełmińskiej.

Oceniając przyrost naturalny w latach 2013 i 2014, nie zmienił się on diametralnie. Występuje tutaj tendencja do stałego przyrostu naturalnego. Podobnie w przypadku corocznej liczby zgonów. Na terenie Gminy liczba urodzeń przewyższa liczbę zgonów. Sytuację tą obrazuje tabela 2 zawierająca szczegółową statystykę zdarzeń rzeczywistych dla gminy Dąbrowa Chełmińska.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Sieć gazowa

Na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska gaz przewodowy jest niedostępny.

Gospodarka odpadami

Na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska obowiązuje system gospodarowania odpadami komunalnymi i obejmuje wszystkich właścicieli nieruchomości. W dniu 14.10.2016 r. podpisana została umowa z firmą Remondis Sp. z o.o. i obejmując współpracę od 01.01.2017 r. do 31.12.2020r. Zgodnie z porozumieniem zawartym pomiędzy Miastem Bydgoszcz, a gminą Dąbrowa Chełmińska firma Remondis przekazuje odebrane od właścicieli nieruchomości zamieszkałych na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska zmieszane odpady komunalne do MKOU ProNatura.

Właściciele nieruchomości zamieszkałych zostali zaopatrzeni w pojemniki na odpady zmieszane i worki do segregacji. Ustanowione jest selektywne segregowanie odpadów obejmujące następujące frakcje: odpady suche (opakowania wielomateriałowe, plastik, makulatura), szkło, odpady biodegradowalne (trawa, gałęzie, liście). Na terenie gminy działa stacjonarny Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, zwany PSZOK znajdujący się w Dąbrowie Chełmińskiej.

Komunikacja

Przez teren gminy przechodzą linie kolejowe, którymi mieszkańcy mogą się przemieszczać między Bydgoszczą, a Chełmżą i Toruniem za sprawą szynobusów.

Transport wodny nie jest obecnie zorganizowany. Potencjalne możliwości wynikające ze stanu istniejącego jakim jest położenie Gminy na prawym brzegu Wisły są walorem Gminy umożliwiającym jej rozwój.

Przewozy pasażerów odbywają się również za sprawą komunikacji autobusowej pomiędzy trzema większymi miastami położonymi najbliżej Gminy. Są to Chełmno, Bydgoszcz i Toruń. Przewóz pasażerów pomiędzy Bydgoszczą, Dąbrową Chełmińską i Unisławiem odbywa się także za sprawą prywatnej linii tzw. "Mini Bus". Niestety ilość przewozów w ciągu dnia ulega znacznym ograniczeniom z roku na rok, co utrudnia dojazd mieszkańcom do pracy na zmiany.

Przez obszar Gminy przechodzą głównie drogi wojewódzkie. Wszystkie większe miejscowości w Gminie mają połączenie z drogami wojewódzkimi – można do nich dojechać drogą utwardzoną.

Infrastruktura komunikacji elektronicznej

Na całym obszarze Gminy dostępna jest telefonia przewodowa i potrzeby mieszkańców mogą być w pełni zaspokojone. Jediną barierą są koszty, na które nie mogą pozwolić sobie indywidualni odbiorcy. Ponadto Gmina pozostaje w całości w zasięgu funkcjonujących na terenie kraju operatorów telefonii komórkowej. W miejscowości Dąbrowa Chełmińska znajduje się stacja bazowa, co znacznie podnosi jakość sygnałów używanych w technologiach komórkowych na terenie Gminy.

GOSPODARKA

Rolnictwo

Na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska przeważają gospodarstwa od 1 do 5 ha, co nie jest zjawiskiem korzystnym, gdyż w warunkach konkurencji większą szansę na rozwój mają gospodarstwa charakteryzujące się większą powierzchnią. Im są one mniejsze, tym wyższe są jednostkowe koszty produkcji, a także większe trudności w finansowaniu inwestycji rolnych.

Tabela 3. Struktura agrarna gospodarstw

Grupy obszarowe użytkowników rolnych	Liczba gospodarstw	Powierzchnia gospodarstw
Ogółem	520	4385,05 ha
Do 1 ha	73	53,02 ha
Od 1 do 5 ha	238	819,23 ha
Od 5 do 10 ha	101	864,54 ha
Od 10 do 15 ha	44	595,76 ha
15 ha i więcej	64	2052,5 ha

Źródło: Dane GUS Powszechny Spis Rolny 2010.

Produkcja roślinna i zwierzęca

W strukturze zasiewów dominują zboża. Na dalszych miejscach lokują się uprawy ziemniaków i warzyw gruntowych. Rodzaje upraw uwarunkowane są bonitacją gleb oraz rodzajami hodowli.

Tabela 4. Struktura upraw na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska

Wyszczególnienie ogólne	Liczba Gospodarstw
zboża razem	324
ziemniaki	175
uprawy przemysłowe	33
buraki cukrowe	16
rzepak i rzepik razem	21
warzywa gruntowe	66

Źródło: Dane GUS Powszechny Spis Rolny 2010.

Hodowla obejmuje głównie kury w przeważającej większości, trzodę chlewną oraz bydło. Znacznie mniej gospodarstw zajmuje się hodowlą koni.

Tabela 5. Struktura hodowli w gminie Dąbrowa Chełmińska

Zwierzęta hodowlane	Ilość sztuk	Ilość gospodarstw
Bydło	2259	170
– w tym krowy	827	135
Trzoda chlewna	3110	113
– w tym lochy	271	85
Drób	32849	210
– w tym kury	31573	206
Konie	56	30

Źródło: Dane GUS Powszechny Spis Rolny 2010.

Przedsiębiorstwa

Gmina Dąbrowa Chełmińska jest Gminą o charakterze rolniczym i usługowym. Z roku na rok rozwija się drobna przedsiębiorczość. Większość podmiotów gospodarczych stanowią firmy osób fizycznych, działające w zakresie handlu i napraw oraz sferze budowlanej i produkcyjnej. Działalność gospodarcza rozwija się najszybciej w miejscowościach takich jak: Dąbrowa Chełmińska, Strzyżawa i Ostromecko. Liczba przedsiębiorców na terenie Gminy wynosi 435 podmiotów, co w porównaniu z poprzednimi latami wykazuje tendencję wzrostową.

Tabela 6. Struktura branżowa firm na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska

Lp.	Rodzaj działalności	Liczba podmiotów
1.	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	7
2.	Przetwórstwo przemysłowe	59
3.	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2
4.	Dostawa wody oraz gospodarowanie ściekami i odpadami	2
5.	Budownictwo	81
6.	Handel i naprawy	86
7.	Transport i gospodarka magazynowa	41
8.	Hotele i restauracje	9
9.	Informacja i komunikacja	12
10.	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	13
11.	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	4
12.	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	41
13.	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	16
14.	Edukacja	8
15.	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	33
16.	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4
17.	Pozostała działalność usługowa	17
RAZEM		435

Źródło: Dane ewidencji działalności gospodarczej gminy Dąbrowa Chełmińska.

EDUKACJA

Na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska edukację realizują 3 szkoły:

- Zespół Szkół im. Celestyna Kamińskiego w Dąbrowie Chełmińskiej,
- Zespół Szkół im. Mariana Rejewskiego w Ostromecku,
- Zespół Szkół w Czarzu.

W w/w szkołach istnieją przedszkola oraz wygaszane gimnazja.

We wszystkich szkołach znajdują się bardzo dobrze wyposażone sale komputerowe oraz sale gimnastyczne. Uczniowie wszystkich szkół uczą się języków obcych: angielski i niemiecki. Zgodnie z przepisami ustawowymi uczniowie z miejscowości oddalonych od szkoły są dowożeni autobusami. Szkoły organizują dodatkowe wyjazdy: na basen, do kina, teatru, filharmonii, akademii muzycznej, szkółki leśnej itp.

Po zajęciach organizowane są zajęcia pozalekcyjne i kółka zainteresowań m.in.: Szkolne Koło Krajoznawczo-Turystyczne, Szkolne Koło Sportowe, teatralne, polonistyczne, matematyczne, fotograficzno-informatyczne, przyrodnicze, muzyczne, językowe.

Tabela 7. Liczba uczniów w poszczególnych szkołach na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska

Miejscowość	Nazwa szkoły	Liczba uczniów	
		2016/2017	2017/2018
Dąbrowa Chełmińska	przedszkole	69	86
Dąbrowa Chełmińska	zerówka	55	38
Dąbrowa Chełmińska	szkoła podstawowa	304	349
Dąbrowa Chełmińska	gimnazjum	137	91
Czarże	przedszkole	23	37
Czarże	zerówka	21	12
Czarże	szkoła podstawowa	112	119
Czarże	gimnazjum	59	29
Ostromecko	przedszkole	61	62
Ostromecko	zerówka	19	27
Ostromecko	szkoła podstawowa	154	173
Ostromecko	gimnazjum	52	26

Źródło: Dane z rejestru Centrum Usług Wspólnych w Dąbrowie Chełmińskiej.

Z powyższego zestawienia wynika, że liczba uczniów w gimnazjum znacznie zmalała, a w szkole podstawowej uczniów przybyło. Spowodowane jest to reformą szkolnictwa, która likwiduje gimnazja od roku szkolnego 2018/2019. We wszystkich szkołach na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska istnieją stołówki, w których uczniowie mogą zjeść ciepły obiad. Uczniowie pochodzący z rodzin o niskich dochodach mają zapewniony bezpłatny posiłek finansowany przez GOPS w Dąbrowie Chełmińskiej.

OCHRONA ZDROWIA I OŚRODKI WSPARCIA

Gminna Przychodnia w Dąbrowie Chełmińskiej jest Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w skład której wchodzi: Przychodnia w Dąbrowie Chełmińskiej, Przychodnia w Ostromecku, Przychodnia w Czarżu.

W/w przychodnie świadczą bezpłatne usługi dla pacjentów zadeklarowanych oraz wszystkich innych, którzy potrzebują pilnie pomocy lub w przypadku stanu zagrożenia życia. Przychodnie mają zawartą umowę z NFZ na świadczenie następujących usług: POZ oraz specjalistyka: świadczenia w zakresie położnictwa i ginekologii.

Świadczenia udzielane są w zakresie opieki lekarza, pielęgniarstwa praktyki, pielęgniarstwa środowiskowo-rodzinnej, pielęgniarstwa szkolnej i położnej.

Personel medyczny stanowią:

- 1 lekarz pediatra - 1 raz w tygodniu
- 3 lekarzy rodzinnych
- 3 pielęgniarki środowiskowo-rodzinne
- 1 pielęgniarka praktyki
- 1 pielęgniarka środowiskowa w środowisku wychowania i nauczania
- 1 lekarz ginekolog
- 1 położna środowiskowo-rodzinna.

Badania USG z zakresu ginekologii i położnictwa wykonuje lekarz ginekolog pracujący w Przychodni. Pozostałe badania są wykonywane w przychodniach na ul. Kleina oraz ul. Czerkaskiej w Bydgoszczy po uprzedniej rejestracji.

W ramach przychodni działają komórki organizacyjne świadczące usługi w zakresie:

- diagnostyki laboratoryjnej (Przychodnia Dąbrowa Chełmińskiej poniedziałek i piątek od 7.00 do 8.00, Czarże piątek od 7.00 do 8.00, Ostromecko środa od 7.00 do 8.00),
- EKG i USG codziennie w godzinach pracy Przychodni,
- zakupiony został Holter do ambulatoryjnego całodobowego monitorowania ciśnienia krwi (pierwsi pacjenci już skorzystali z urządzenia),
- w godzinach pracy Przychodni można wykonać badanie określające poziom cukru we krwi.

Stomatologia – gabinety w Dąbrowie Chełmińskiej i w Ostromecku. Mają zawarte odrębne umowy z NFZ na bezpłatne świadczenia usług ogólnostomatologicznych z protetyką dla dorosłych oraz dla dzieci.

Organizacja opieki nocnej i świątecznej. W soboty i niedziele, dni świąteczne oraz dni powszednie po godz. 18.00 opiekę lekarską i pielęgniarską, stacjonarną i wyjazdową zapewniają:

- 1) NZDZ "Zdrowie dla Ciebie" Bydgoszcz, ul. Ogrody 21.
- 2) Bydgoszcz ul. Witkiewicza 1 "Przychodnia Tatrzańska"
- 3) Bydgoszcz ul. Broniewskiego 9 "Przychodnia Błonie"
- 4) Bydgoszcz ul. Markwarta 4-6 "Szpital MSWiA"

W przypadku stanów nagłych i stanów bezpośredniego zagrożenia życia należy wezwać Zespół Ratownictwa Medycznego dzwoniąc pod nr tel 999 lub 112.

Tabela 8. Ilość pacjentów przyjętych w poszczególnych Przychodniach w latach 2014-2017

Nazwa Przychodni	2014	2015	2016	2017
Gminna Przychodnia w Dąbrowie Chełmińskiej	16 680	16 475	17 668	18 280
Przychodnia w Czarżu	7 830	8 097	7 505	6 535
Przychodnia w Ostromecku	6 623	6 976	5 844	4 403
Ogółem	31 133	31 548	31 017	29 218

Źródło: Sprawozdanie z działalności służby zdrowia za rok 2017.

Z danych zawartych w powyższej tabeli wynika że ilość pacjentów korzystających z usług służby zdrowia na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska corocznie maleje. Największą ilość pacjentów obsługuje Przychodnia w Dąbrowie Chełmińskiej.

W obrębie sektora publicznego na rzecz mieszkańców działalność wspierającą na rzecz wszelkich uzależnień, przemocy i innych problemów społecznych prowadzi Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja oraz pedagodzy i psychologowie w szkołach. Przy GKRPA funkcjonuje również Punkt Konsultacyjno-

Poradniano znajdujący się w budynku remizy OSP w Dąbrowie Chełmińskiej, czynny w poniedziałki, wtorki i czwartki. W celu skorzystania z wsparcia psychologicznego należy skontaktować się z pracownikami socjalnymi GOPS w Dąbrowie Chełmińskiej.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska pieczę nad bezpieczeństwem mieszkańców sprawuje Komisariat Policji Bydgoszcz – Fordon. W związku z zamknięciem Komisariatu w Dąbrowie Chełmińskiej utworzono Punkt Przyjęć interesantów w OSP, gdzie dyżury odbywają się w każdy wtorek od 15:30 – 17:30 oraz w piątek od 11:00 – 13:00. Policyjne działania mają zapewnić poczucie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz wykrywanie przestępstw, wykroczeń oraz ich sprawców. W gminie Dąbrowa Chełmińska dwóch dzielnicowych obsługuje poszczególne miejscowości Gminy. Pierwsza dzielnica obejmuje: Bolumin, Boluminek, Małą Kępę, Mozgowinę, Nowy Dwór, Ostromecko, Pień, Reptowo, Strzyżawę, Wałdowo Królewskie, Wielką Kępą, natomiast drugą dzielnicę stanowi: Czarże, Borki, Czemplewo, Dąbrowa Chełmińska, Dębowiec, Gzin, Janowo, Otowice, Rafa i Słończ. Policjanci utrzymują bieżący kontakt z sołtysami, mieszkańcami i członkami organizacji społecznych w celu zapewnienia jak największego bezpieczeństwa. W 2017 roku zarejestrowano 87 przestępstw m. in. rozbój, kradzież z włamaniem, kradzież, bójki oraz pobicia. Przeprowadzono dwie sprawy przeciwko rodzinie i opiece, trzy przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, wszczęto 6 postępowań dot. przeciwdziałaniu narkomanii. Jedno postępowanie dotyczyło wprowadzenia do obrotu środków odurzających a dwa posiadania małej ilości środków odurzających. W 2017 r. zarejestrowano 90 postępowań w sprawach o wykroczenia, z czego 16 spraw dotyczyło kradzieży i uszkodzeń mienia. W ramach działań prewencyjnych w naszej Gminie zrealizowano 1050 służb zewnętrznych z czego 412 wykonali dzielnicowi a pozostałą część służby patrolowe i operacyjne funkcjonariuszy z Komisariatu Policji Bydgoszcz – Fordon oraz służby Oddziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Bydgoszczy. W tym samym okresie zapisano 738 zgłoszeń interwencji. Podczas 6 interwencji Policja podejrzewała przemoc w rodzinie, gdzie sporządzono „Niebieskie Karty”, dzięki którym można wszcząć postępowanie przeciwko przemocy w rodzinie. Każdy obywatel może samodzielnie zadbać o bezpieczeństwo innych osób a także swoje poprzez zgłaszanie niepokojących sytuacji Policji. Do ważnych zadań tych służb należy także pilnowanie porządku na różnego typu imprezach masowych, meczach, procesjach w kościele czy biegach ulicznych. Stróże prawa organizują różnego typu programy dla dzieci takie jak np. „Bezpieczna droga do szkoły”, „Bezpieczny internet. Cyberprzemoc”, „Obcy niebezpieczny”.

Na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska zarejestrowane są cztery jednostki OSP, tj. OSP Dąbrowa Chełmińska, OSP Czarże, OSP Gzin, OSP Wałdowo Królewskie. Razem zrzeszają w swych szeregach 201 druhow, w tym 102 strażaków jest wytypowanych, przeszkolonych i uprawnionych do brania udziału w akcjach ratowniczo gaśniczych. Kompetentnych ratowników medycznych, wykwalifikowanych do udzielenia pomocy przed przybyciem karetki pogotowia dysponujących profesjonalnym sprzętem medycznym (nosze, torba R-1 oraz szyny Kramera) jest łącznie 51 strażaków. Dodatkowo OSP w Dąbrowie Chełmińskiej ma na swoim wyposażeniu defibrylator.

OSP Czarze i OSP Dąbrowa Chełmińska należą do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego i dysponują sprzętem do ratownictwa drogowego.

Jednostki z Naszej gminy w roku 2017 uczestniczyły w 279 zdarzeniach, w tym 42 pożary i 237 innych miejscowych zagrożeń, w których wzięło udział 228 samochodów i 1141 strażaków. Udział poszczególnych jednostek OSP w zdarzeniach przedstawia się następująco: OSP Dąbrowa Chełmińska (133), OSP Czarze (89), OSP Wałdowo Królewskie (35) Gzin (22). Jednostki OSP z Gminy pomagają również w akcjach na terenie sąsiadujących samorządów, tj. Bydgoszcz, Unisław, Zławieś Wielka (w 2017 r. brali udział razem w 55 zdarzeniach). W tym należy wymienić wyjazdy do gminy Koronowo przez którą przeszła nawałnica oraz miasto Bydgoszcz z uwagi na ulewne deszcze.

Wymogi techniczne i szkoleniowe z roku na rok są coraz wyższe, co mobilizuje strażaków ochotników do systematycznego szkolenia i pozyskiwania nowego sprzętu. Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP ocenia pracę strażaków w poszczególnych jednostkach funkcjonujących na terenie Naszej gminy bardzo wysoko.

Ważnym aspektem dotyczącym pracy na rzecz bezpieczeństwa mieszkańców gminy Dąbrowa Chełmińska jest współpraca interdyscyplinarna pomiędzy Policją, OSP, GOPS, ZI, GKRPA, szkołami, służbą zdrowia, kuratorami sądowymi, psychologami.

KULTURA I SPORT

Na terenie Gminy bardzo prężnie działa Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Dąbrowie Chełmińskiej, który świadczy bardzo bogatą ofertę kulturalną zarówno dla lokalnej społeczności jak i mieszkańców z obszaru sąsiednich gmin. Działalność GOKiS przyczynia się do rozwijania życia kulturalnego i koordynowania współpracy między świetlicami wiejskimi funkcjonującymi w następujących miejscowościach: Bolumin, Czemplowo, Czarze, Dąbrowa Chełmińska, Gzin, Janowo, Ostromecko i Wałdowo Królewskie. Wielokierunkowa działalność kulturalna, sportowa i rekreacyjna prowadzona przez GOKiS wśród mieszkańców gminy Dąbrowa Chełmińska polega na aktywnym włączeniu lokalnej społeczności w różnego rodzaju wydarzenia o cyklicznym lub okolicznościowym charakterze. GOKiS organizuje corocznie imprezy takie jak koncert kolęd, WOŚP, dożynki, Gminny Dzień Kobiet, Turniej sołectw Gminy Dąbrowa Chełmińska „Sołtysiada”, Noc Kupały, Bieg Uliczny.

Na terenie Gminy bardzo dobrze funkcjonuje również Gminna Biblioteka Publiczna, która w 2016 r. za swoją działalność czytelniczą otrzymała w Rankingu Bibliotek 2016 zaszczytne III miejsce w województwie kujawsko-pomorskim i 1 miejsce w powiecie bydgoskim.

Od początku swojej działalności Biblioteka Gminna w Dąbrowie Chełmińskiej rozwijała się i poszerzała swoją działalność. Obecnie placówka oferuje czytelnikom bogaty księgozbiór (literatura i czasopisma) i kolekcję audiobooków, dostęp do internetu i sprzętu komputerowego oraz dodatkowe usługi (kserowanie, drukowanie, skanowanie i fax).

Gmina Dąbrowa Chełmińska to miejsce, gdzie szczególnie rozwijają się organizacje pozarządowe o charakterze sportowym, oferujące dzieciom, młodzieży oraz dorosłym aktywne formy spędzania czasu wolnego. *Klub Ludowy Zespół Sportowy Nowy Dwór* organizuje mistrzostwa klubu w biegach, warcabach, szachach i tenisie stołowym, festyny sportowo-rekreacyjne, treningi sportowe w dyscyplinach uprawnianych w klubie, spotkania integracyjne na sportowo. *Ludowy Klub Sportowy Dąbrowa Chełmińska* jest realizatorem szkoleń piłki nożnej

w sekcjach seniorów, trampkarzy i młodzików, a także jest organizatorem zawodów sportowych na terenie Gminy, powiatu i województwa, uczestnikiem rozgrywek ligowych Darta oraz ligowych sekcji piłki nożnej zgodnie z harmonogramem PZPN oraz organizatorem Gminnego Turnieju Piłki Nożnej. Natomiast *Gminny Klub Sportowy BOXEO w Dąbrowie Chełmińskiej* prowadzi dla dzieci i młodzieży treningi sekcji bokserskiej oraz organizuje wyjazdy na zawody bokserskie. *UCZNIOWSKI KLUB SPORTOWY „Dąbrowa” ul. Sportowa Dąbrowa Chełmińska* organizuje zawody sportowe oraz imprezy rekreacyjno-sportowe na terenie Gminy, prowadzi sekcję Piłki Ręcznej, zapewnia dzieciom i młodzieży udział w zawodach rangi gminnej, powiatowej i wojewódzkiej. W szczególności stowarzyszenia o charakterze sportowym mogą rozwijać swoją działalność w oparciu o bazę sportową znajdująca się na terenie Gminy, w tym liczne boiska sportowe.

Na rzecz aktywizacji i integracji środowiska lokalnego działa *Stowarzyszenie Zakole Kreatywności - Nasze Czemlewo*. Organizacja pozarządowa zajmuje się w szczególności promocją i wspieraniem rozwoju szeroko pojętej kultury, w tym między innymi podtrzymywaniem i ochroną tradycji narodowej i regionalnej, dóbr kultury, pielęgnowaniem polskości oraz rozwojem świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej. Do najważniejszych przedsięwzięć realizowanych na rzecz mieszkańców Gminy można zaliczyć projekt pt.: „Kociołek sztuki” w ramach, którego są organizowane warsztaty dla grupy osób dorosłych oraz grupy dzieci i młodzieży. Podczas zajęć wykonywane są ozdoby na choinkę renifery, niedźwiadki wycinane z białej gliny i malowane angobą. Wianki świąteczne z szyszek, kory, mchu bombek i innych świecidełek a także pudełeczka z motywem świątecznym malowane farbami akrylowymi, zdobione decupage. W ramach zajęć gimnastycznych dla pań realizowano przedsięwzięcie pt.: „Aktywna i zdrowa”. Zajęcia odbywają się w świetlicy GOKiS w Czemlewie.

Na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska swoją działalność prowadzi *Lokalna Grupa Działania „Zakole Dolnej Wisły”* na podstawie porozumienia partnerskiego osób i instytucji zainteresowanych rozwojem obszarów wiejskich i poprawą jakości życia mieszkańców. Partnerstwo zostało zawarte w dniu 16.02.2006 r. i przybrało formę stowarzyszenia, w skład którego wchodzi reprezentanci gmin, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, instytucji publicznych. W skład stowarzyszenia wchodziły do 2015 r. cztery sąsiadujące ze sobą gminy, w tym: Gmina Dąbrowa Chełmińska, Gmina Kijewo Królewskie, Gmina Pruszcz i Gmina Unisław. W 2015 roku Gminę Pruszcz zastąpiła Gmina Zławieś Wielka. Na terenie Gminy bardzo dobrze funkcjonują również organizacje społeczne, w tym Koła Gospodyń Wiejskich, Koło Emerytów i Rencistów.

Podstawowym priorytetem działalności ww. organizacji jest integracja mieszkańców, troska o rozwój aktywnych form spędzania czasu wolnego, promocja sportu, dbałość o zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego, praca na rzecz społeczności lokalnej oraz współpraca z samorządem gminnym oraz jednostkami podległymi.

ROZDZIAŁ II

PROBLEMY SPOŁECZNE GMINY DĄBROWA CHEŁMIŃSKA

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Chełmińskiej corocznie dokonuje statystycznej analizy kwestii społecznych, które bezpośrednio dotyczą mieszkańców Gminy korzystających z pomocy naszej instytucji. Klienci pomocy społecznej zazwyczaj borykają się z kilkoma różnymi problemami. Sprawozdania GOPS oraz dokumentacja tworzona przez pracowników socjalnych Ośrodka przedstawiają w przejrzysty sposób dominujące problemy, które dotyczą podopiecznych.

Tabela 9. System Pomocy Społecznej w gminie Dąbrowa Chełmińska

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin				Liczba osób w rodzinach			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Ubóstwo	103	90	98	89	344	301	294	254
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	5	5	3	6	13	9	4	7
Potrzeba ochrony macierzyństwa	60	59	49	39	b.d.	b.d.	252	209
Bezrobocie	152	122	101	88	522	429	313	239
Niepełnosprawność	62	53	54	51	197	152	152	139
Długotrwała lub ciężka choroba	82	84	88	93	258	251	247	228
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w tym:								
- rodziny niepełne	37	20	15	15	136	79	59	61
- rodziny wielodzietne	21	9	9	8	63	24	24	23
Alkoholizm	3	3	3	4	21	22	22	28
Narkomania	6	6	20	22	11	9	50	53
Przemoc w rodzinie	0	0	1	0	0	0	4	0
Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	1	0	0	3	3	0	0
Zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	5	1	3	5	7	1	3	6
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	6	3	4	7	23	8	18	23
Potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane GOPS w Dąbrowie Chełmińskiej.

Analizując dane zawarte w powyższej tabeli należy stwierdzić, że w latach 2014 – 2017 największa ilość świadczeń została wypłacona przez GOPS w Dąbrowie Chełmińskiej z powodu:

- bezrobocia,
- ubóstwa,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- niepełnosprawności,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego.

BEZROBOCIE

Podjęcie zatrudnienia jest jednym z najważniejszych celów w życiu człowieka. Praca zawodowa rozwija zdolności i umiejętności w konkretnej dziedzinie, reguluje codzienny plan dnia oraz dostarcza środków finansowych niezbędnych jednostce do utrzymania swojego oraz członków rodziny. Te trzy w/w korzyści jakie posiada człowiek pracujący pozwalają mu normalnie egzystować oraz nadają sens jego życiu. Jednostka, która nie może znaleźć zatrudnienia traci możliwość samorozwoju, nie potrafi zarządzać wolnym czasem a będąc bez środków do życia traci wiarę w siebie, co najgorsze stacza się na margines życia społecznego. Brak możliwości znalezienia zatrudnienia powoduje u człowieka zniechęcenie do dalszego poszukiwania pracy, co gorsza z czasem osoby długotrwale bezrobotne sięgają po używki, by zapomnieć o problemie własnego bezrobocia i tym samym rozładować stres z tą sytuacją ściśle związany. Bezrobocie jest problemem społecznym, który oprócz swojego wymiaru ekonomicznego ma także duże znaczenie społeczne i psychologiczne. Brak możliwości znalezienia zatrudnienia powoduje powstanie negatywnych skutków, wśród których można wyróżnić m.in.: dezaktualizację zdobytej wiedzy i doświadczeń zawodowych, spadek poczucia własnej wartości, zaburzenia dotyczące pełnienia ważnych ról społecznych. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy problemy te nasilają się i rodzą takie zjawiska jak: ubóstwo, izolację, frustrację, wycofywanie się z życia społecznego oraz pogorszenie ogólnego stanu zdrowia. Bezrobocie jest przyczyną zjawisk patologii społecznej, wzrostu poczucia zagrożenia bezpieczeństwa socjalnego, ma także wpływ na poziom i jakość życia osób i rodzin. Szczególnie utrata prawa do zasiłku dla bezrobotnych powoduje, że osoby pozostające bez pracy najczęściej szukają wsparcia w instytucjach pomocy społecznej.

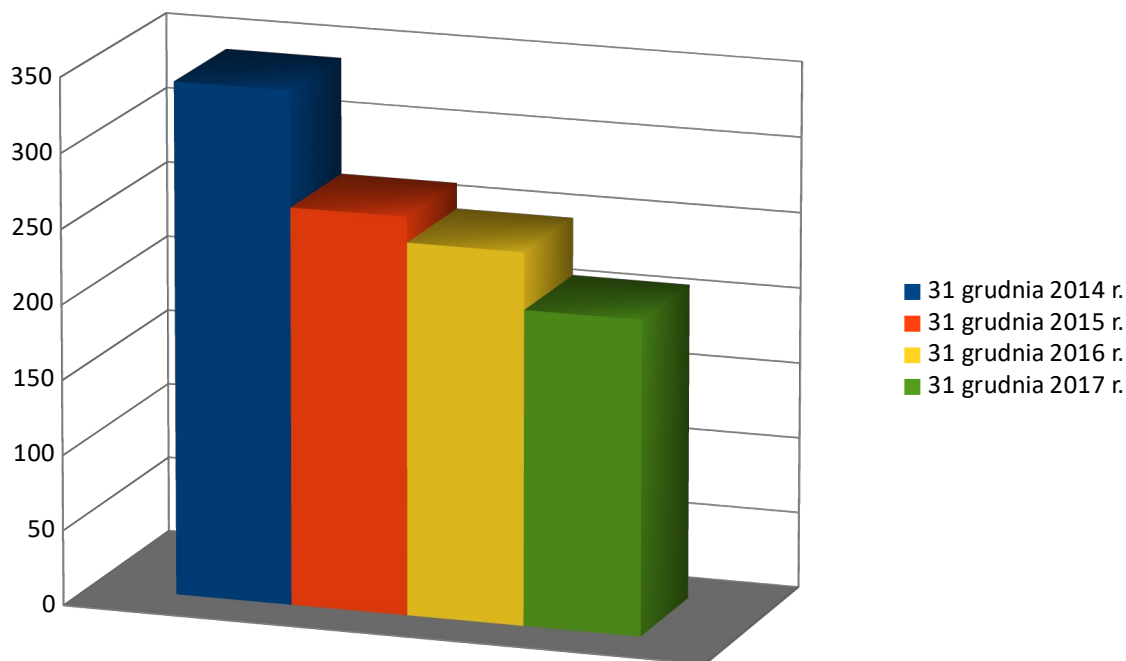
Tabela 10. Liczba osób bezrobotnych w gminie Dąbrowa Chełmińska

Liczba osób bezrobotnych z gminy Dąbrowa Chełmińska	31 grudnia 2014 r.	31 grudnia 2015 r.	31 grudnia 2016 r.	31 grudnia 2017 r.
Ogółem	341	264	247	209

Źródło: Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Bydgoszczy.

Z danych zawartych w tabeli 10 stwierdza się, że ilość osób zarejestrowanych w PUP w Bydgoszczy z terenu gminy Dąbrowa Chełmińska ulega stopniowemu zmniejszeniu. Spadająca liczba osób bezrobotnych daje pozytywne rokowania na przyszłość oraz szanse, że ten newralgiczny problem społeczny będzie eliminowany. Natomiast mieszkańcy Gminy będą mieli coraz większe możliwości znalezienia zatrudnienia i ustabilizowania swojej trudnej sytuacji życiowej.

Wykres 2. Liczba osób bezrobotnych w gminie Dąbrowa Chełmińska

Źródło: Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Bydgoszczy.

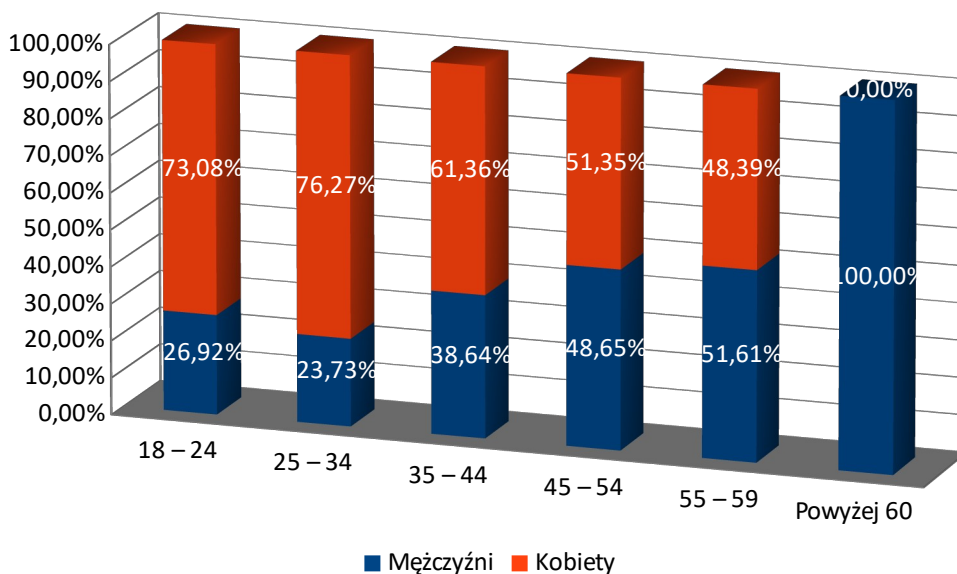
Z powyższego wykresu jasno wynika, że w kolejnych latach zaczynając od roku 2014 liczba bezrobotnych w gminie Dąbrowa Chełmińska systematycznie spada, co jest optymistyczną prognozą na przyszłe lata. Należy jednak podkreślić, iż statystyki wykazujące liczbę osób bezrobotnych są zawężone, gdyż część mieszkańców w wieku produkcyjnym nigdzie nie pracuje lub dorabia dorywczo i nie rejestruje się w Urzędzie Pracy.

Tabela 11. Liczba bezrobotnych wg płci w grupach wiekowych w 2017 r.

Wiek	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
18 – 24	7	19	26
25 – 34	14	45	59
35 – 44	17	27	44
45 – 54	18	19	37
55 – 59	16	15	31
Powyżej 60	12	0	12
Razem	84	125	209

Źródło : Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Bydgoszczy.

Wykres 3. Rozkład bezrobocia wg płci w grupach wiekowych w 2017 r.

Źródło: Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Bydgoszczy.

Z powyższej tabeli i wykresu wynika, że najliczniejszą grupą wśród osób bezrobotnych stanowią kobiety. W roku 2017 na 209 osób bezrobotnych z terenu naszej gminy przypadało 125 kobiet. Powyższy wykres pokazuje również, że statystycznie liczba kobiet bezrobotnych maleje wraz z ich wiekiem, zwłaszcza w grupie wiekowej 45-54 i 55-59. Powyżej 60 lat nie ma żadnej kobiety bezrobotnej co prawdopodobnie jest związane z możliwością kobiet przejścia na wcześniejszą emeryturę.

UBÓSTWO

Definicji biedy jest w literaturze bardzo wiele. Tworząc pojęcie ubóstwa na potrzeby Ośrodka Pomocy Społecznej można opisać je jako sytuację braku dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki, w szczególności w zakresie : jedzenia, ubrania, schronienia oraz podstawowych potrzeb kulturalnych i społecznych. Miernikiem biedy jest zatem tzw. stopa ubóstwa, która stanowi ten procent społeczeństwa, który żyje poniżej minimalnych dochodów.

Omawiając kwestię ubóstwa musimy wziąć pod uwagę występowanie dwóch poziomów biedy. Pierwszy z nich to minimum socjalne uwzględniające istnienie koszyka minimum socjalnego, w którym mieszczą się dobra związane z zaspokojeniem potrzeb egzystencjalnych (żywność, odzież, ochrona zdrowia, higiena), z wykonywaniem pracy (transport lokalny, łączność), i kształceniem (oświata i wychowywanie dzieci), a także utrzymywanie więzi rodzinnych, towarzyskich oraz uczestnictwo w kulturze. Drugim pojęciem wyznaczającym poziom ubóstwa jest minimum egzystencji. Stanowi je dolne kryterium, w którym zakres i poziom zaspokojenia potrzeb określa granica, poniżej której występuje biologiczne zagrożenie życia i rozwoju psychofizycznego

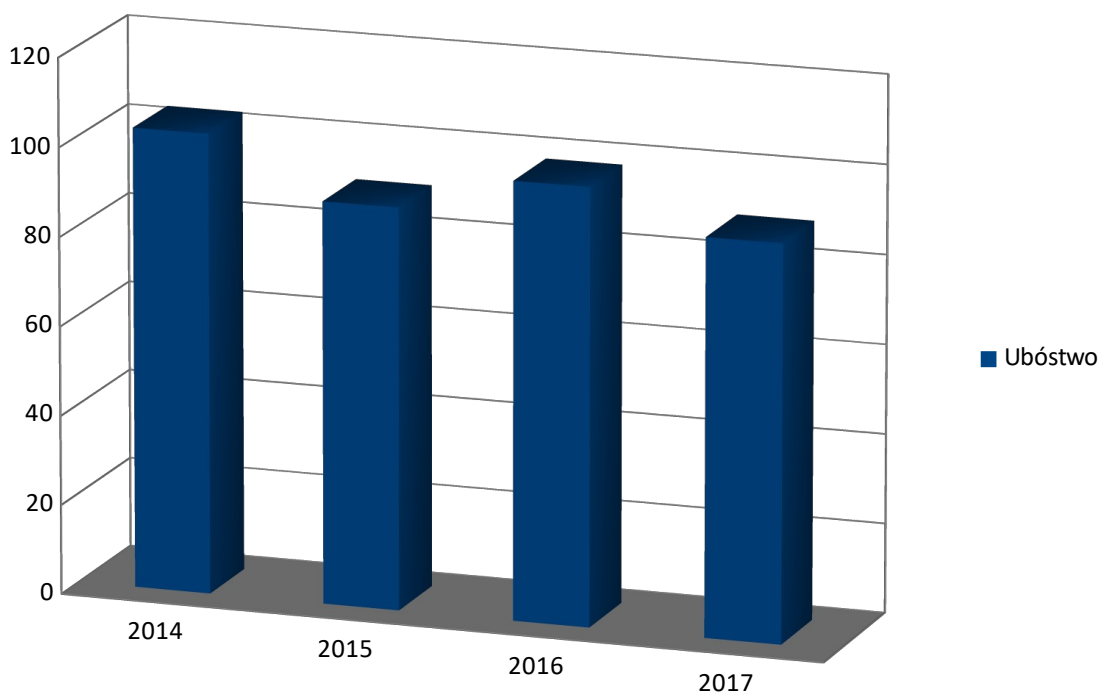
człowieka. W koszyku tego minimum mieszczą się wydatki pozwalające na przeżycie z pominięciem innych potrzeb. Oczywiście ustawa o pomocy społecznej ustala granicę ubóstwa, określając pewną konkretną kwotę stanowiącą to minimum dla rodziny oraz osoby samotnie gospodarującej. Pracownicy socjalni są zobowiązani do tego, by wspomagać podopiecznych ubiegających się o pomoc zarówno w formie finansowej jak i w postaci pracy socjalnej, która z zasiłkiem nie ma nic wspólnego. System pomocy wymaga głębokich zmian zarówno w sferze działań pracowników socjalnych jak i w mentalności klientów szukających wsparcia ze strony ośrodków pomocy społecznej. Mimo faktu, że współczesne akty prawne kładą ogromny nacisk na rozwój pracy socjalnej w jednostkach służb społecznych, to musimy być świadomi sytuacji, iż w większości ośrodków przypada na jednego pracownika tak duża liczba zwracających się o pomoc, że nie jest on w stanie stosować metod pracy socjalnej wobec nich wszystkich. Do tego stanu rzeczy dochodzi zbyt zbiurokratyzowany system pracy, który skutecznie uniemożliwia pracownikowi socjalnemu podjęcie działań związanych ściśle z ideami pracy socjalnej. Co więcej postawa roszczeniowa klientów pomocy społecznej i mentalność podopiecznych nastawiona na uzyskanie wsparcia tylko i wyłącznie w postaci pieniężnej, znacznie utrudnia podejmowanie działań w zakresie pracy socjalnej.

Źródłem ubóstwa dotyczącego mieszkańców naszego regionu są trzy podstawowe przyczyny. Przede wszystkim występujące bezrobocie, bowiem brak środków do życia jest najczęściej konsekwencją niemożności znalezienia zatrudnienia. Klientami placówek pomocy społecznej są również rodziny, których członkowie co prawda pracują zawodowo, ale dochody otrzymywane z pracy są tak niskie, by zaspokoić tylko podstawowe potrzeby. Podobnie jest z osobami starszymi i chorymi, których dochody otrzymywane ze świadczeń socjalnych są zbyt niskie na to by mogli „cieszyć się minimum egzystencjalnym”. Takie jednostki zwracają się o pomoc do Naszego Ośrodka z reguły w okresie zimowym, gdyż nie mają funduszy na zakup choćby części potrzebnego im opału. Natomiast w ciągu całego roku wielu z nich ubiega się o pomoc finansową na pokrycie kosztów związanych z leczeniem oraz zakupem leków na które ich skromne renty bądź emerytury po prostu nie wystarczają. Ostatnią przyczyną ubóstwa jest alkoholizm i narkomania. Na terenie Naszej Gminy borykamy się głównie z tym pierwszym problemem. Analizując kwestię ubóstwa musimy zdać sobie sprawę z faktu, iż prowadzi ono niejednokrotnie do rozpadu więzi rodzinnych zaburzenia w sferze pełnienia ról społecznych, gdyż dochodzi do sytuacji utrzymywania rodziców przez małoletnie dzieci. Szerząca się bieda jest ściśle związana z generowaniem się środowisk przestępczych oraz innych nieakceptowanych społecznie zachowań. Wszystkie zatem postaci ubóstwa wzajemnie się warunkują i powodują uboczne skutki społeczne – od poczucia bezradności i utraty motywacji do działania, po choroby, a w skrajnych przypadkach nawet do śmierci. Ubóstwo zapewne w istotny sposób powiązane jest także z występowaniem wykluczenia społecznego. Oczywiście nie można twierdzić, że wszystkie osoby ubogie są wykluczone społecznie, jednak obszar współwystępowania tych obu zjawisk jest prawdopodobnie znaczny.

W ostatnich latach problem biedy w naszej gminie nieznacznie maleje. Dla takich osób przewidziane jest w sparcie w postaci zasiłków w formie pieniężnej na zakup najbardziej potrzebnych rzeczy. Zasiłki możemy podzielić na stałe, okresowe, zasiłek celowy. Dla ludzi w trudnej sytuacji jest przewidziana też pomoc w zakresie dożywiania, czy w znalezieniu pracy.

Celem pracowników socjalnych tutejszego Ośrodka jest zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, do której możemy zaliczyć jak najbardziej ubóstwo. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Wykres 4. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2014-2017

Źródło: Dane GOPS w Dąbrowie Chełmińskiej.

Jak można zaobserwować na powyższym wykresie na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska problem ubóstwa pozostaje wciąż istotny. Najwięcej rodzin skorzystało ze świadczeń z tytułu ubóstwa w 2014 r. (103 rodziny), a najmniej w 2017 r. (89 rodzin).

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I DŁUGOTRWAŁA CHOROBA

Niepełnosprawność możemy szeroko zdefiniować jako uszkodzenie organizmu człowieka pod względem psychologicznym lub fizycznym. Oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Niepełnosprawność danej osoby może być całkowita lub częściowa oraz pogłębiająca się lub ustabilizowana.

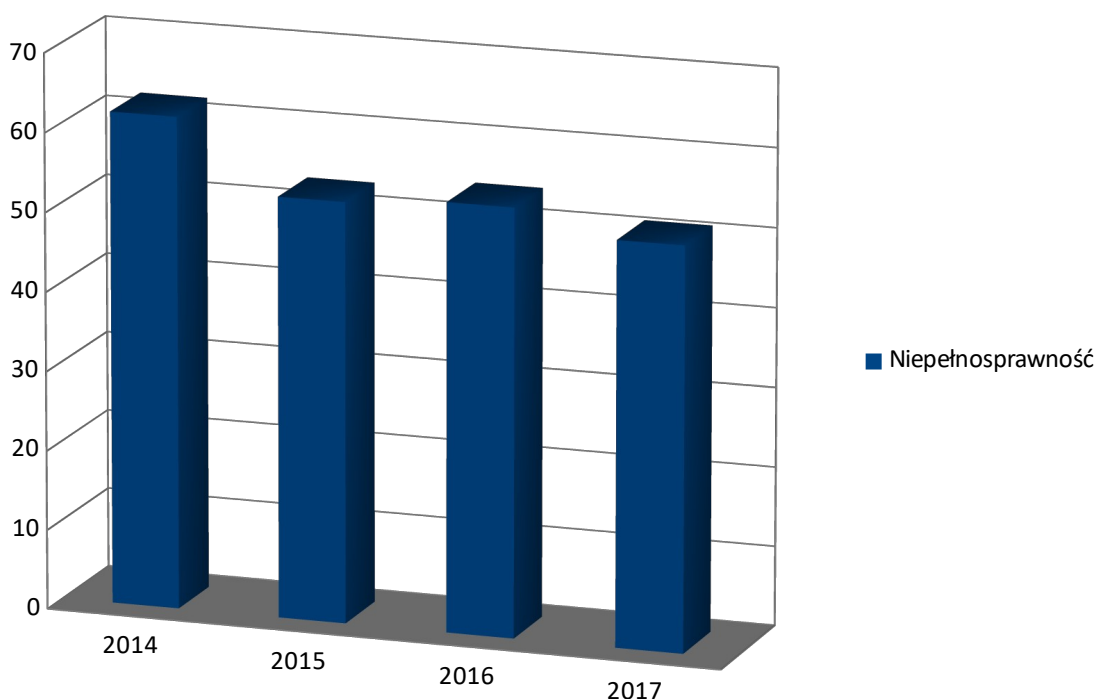
Kwestie związane z niepełnosprawnością i jej definiowaniem reguluje ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, która ustala trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki.

Na terenie Gminy z roku na rok obserwujemy względnie stałą liczbę osób niepełnosprawnych bez względu na wiek czy płeć. Niepełnosprawność i długotrwałe choroby dotykając ludzi stają się źródłem wielu innych problemów. Osoby niepełnosprawne bądź członkowie ich rodzin ponoszą ogromne koszty związane z wydatkami na dojazdy do lekarzy, rehabilitacją czy zakupem leków. Często z uwagi na posiadane dysfunkcje tracą pracę lub nie mogą jej znaleźć co sprawia, że mają obniżone środki do życia lub wręcz są ich pozbawione, pomijając już kwestię braku funduszy na leczenie. Ograniczenie dochodów lub ich brak prowadzi do sytuacji uzależnienia od pomocy Naszego Ośrodka. W tej sytuacji zadanie pracownika socjalnego pracującego z klientem niepełnosprawnym jest bardzo złożone. Powinien on wspierać osobę upośledzoną w osiąganiu możliwie najlepszego poziomu przystosowania biologicznego (poprzez zaspokajanie podstawowych potrzeb) jak i osobistego poprzez możliwość samorozwoju i rozwoju społecznego. Oprócz pomocy finansowej osoba niepełnosprawna oraz w razie potrzeby jej rodzina winna otrzymać oparcie psychiczne oraz pomoc doradczą z zakresu możliwości jakie ma przed sobą z tytułu posiadanej dysfunkcji (informacja o działaniach PFRON-u, PCPR-u oraz programach jakie realizują).

Dotkliwym problemem osób z uszkodzeniami fizycznymi lub upośledzeniami umysłowymi jest brak akceptacji samego siebie i swoich schorzeń co prowadzi do depresji, zniechęcenia i braku motywacji do walki z chorobą i ograniczeniami. Źródłem takiego stanu rzeczy jest często brak zrozumienia i empatii ze strony ludzi zdrowych oraz bariery architektoniczne w miejscu zamieszkania jak i w budynkach użyteczności publicznej. To w dużej mierze od nastawienia i świadomości oraz reakcji środowiska ludzi zdrowych zależy jak funkcjonują w otoczeniu zarówno społecznym jak i zawodowym ludzie niepełnosprawni. Niepełnosprawni mieszkańcy Gminy oraz członkowie ich rodzin dostrzegają potrzeby związane z zakupem sprzętu rehabilitacyjnego jak i brakiem gabinetu wyposażonego w profesjonalny sprzęt do rehabilitacji na terenie Gminy. Na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska odczuwalny jest brak stowarzyszenia i organizacji pozarządowych, które by wspierały osoby niepełnosprawne, służyły im fachową pomocą i poradą. Natomiast elementarną rzeczą jest współpraca jednostek i instytucji takich jak GOPS, Gminnej Przychodni, Koła Emerytów i Rencistów i innych podmiotów w celu poprawy warunków osób niepełnosprawnych.

Wykres 5. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2014-2017

Źródło: Dane GOPS w Dąbrowie Chełmińskiej.

Powyższy wykres pokazuje, że liczba rodzin korzystająca z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności jest w kolejnych latach podobna, gdzie w 2014 roku z powodu niepełnosprawności ze wsparcia tutejszego Ośrodka korzystały 62 rodziny, natomiast w roku 2015 - 53 rodziny, w roku 2016 - 54 rodziny, natomiast w roku 2017 - 51 rodzin. Takie dane potwierdzają fakt, że problem niepełnosprawności jest nadal istotną kwestią społeczną na terenie Gminy.

BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO

Poglądy i działania innych osób możemy oceniać i traktować jako postawy konformistyczne bądź nonkonformistyczne. Wszystko zależy bowiem od tego jakimi normami myślenia i zachowania kierują się ludzie. To, co w jednej grupie jest traktowane jako zachowanie dewiacyjne, w innej grupie o innej kulturze może być tolerowanym lub nawet zalecanym sposobem działania. Jednym słowem określone grupy społeczne tworzą własny porządek normatywny, według którego postępują w taki a nie inny sposób. Co oznacza, że jeżeli jednostka popełni określony czyn, to w jednym środowisku będzie uważana za nonkonformistę, który ośmielił się naruszyć ich nieformalne prawo a w innej grupie to zachowanie może być przyjęte z aprobatą.

Jednakże społeczeństwo ma tendencję do tego, by tworzyć pewien zestaw zasad, określanych często mianem powszechnie przyjętych czy też ogólnospołecznych norm zachowania. Instytucje rządowe mają obowiązek czuwania nad tym, by te ogólnospołeczne normy były

przestrzegane przez społeczeństwo. Podobnie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej musi bacznie przyglądać się swoim podopiecznym i w miarę możliwości korygować ich nonkonformistyczne postawy i działania. Jeśli idzie o podopiecznych Naszego Ośrodka do przejawów tych negatywnych zachowań należy: uchylać się od legalnej pracy, nadużywanie alkoholu, przemoc w rodzinie i etc. Współczesne problemy, takie jak ubóstwo, bezrobocie czy przemoc w rodzinie mogą prowadzić do występowania zjawiska wyuczonej bezradności i trudności opiekuńczo-wychowawczych. Bardzo często niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, do których najczęściej należą przemoc domowa, uzależnienie od alkoholu, problemy w pełnieniu ról małżeńskich czy rodzicielskich, a nawet zawodowych. Problemy te wyrażają się m.in. w postaci trudności adaptacyjnych, niedojrzałości emocjonalnej, problemach we współżyciu z innymi ludźmi, a także niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Dziecko z tzw. trudnościami wychowawczymi często przejawia zachowania buntownicze, bywa agresywne, konfliktowe, łamie panujące obyczaje, normy, czy wartości.

Rolą rodziny jest jednak zapewnienie dziecku opieki, gdyż z racji wieku nie jest ono w stanie samodzielnie sobie jej zapewnić oraz jego wychowanie w celu przygotowania dziecka do życia w społeczeństwie, lecz rodzina nie zawsze prawidłowo wykonuje powyższe zadania, przepisy ustawy o pomocy społecznej wskazują zwłaszcza na rodziny niepełne i wielodzietne. Bezradność występować może także w kwestii prowadzenia gospodarstwa domowego – problem z zapewnieniem żywności, odzieży, mieszkania itp. Bezradności tej nie należy jednak mylić z problemem posiadania przez rodzinę niewystarczających środków finansowych na zabezpieczenie tych potrzeb, gdyż w tym wypadku niezaspokojenie ich nie musi występować w parze z nieprawidłowym pełnieniem funkcji opiekuńczo-wychowawczych. O bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego powinno mówić się w odniesieniu do rodzin, które posiadają wystarczające środki finansowe na zabezpieczenie podstawowych potrzeb, lecz środkami tymi dysponują w nieodpowiedni sposób.

Kolejnym przypadkiem w którym występuje bezradność opiekuńczo wychowawcza jest wadliwa socjalizacja pierwotna co oznacza że zły wpływ na naszych podopiecznych mieli ich rodzice, którzy przekazywali złe wzorce zachowań, co skutkowało w życiu dorosłym ich dzieci. Osoby pochodzące z takich rodzin nie wiedzą jakie wybory są właściwe, aby zapewnić sobie i swojej nowej rodzinie godny byt.

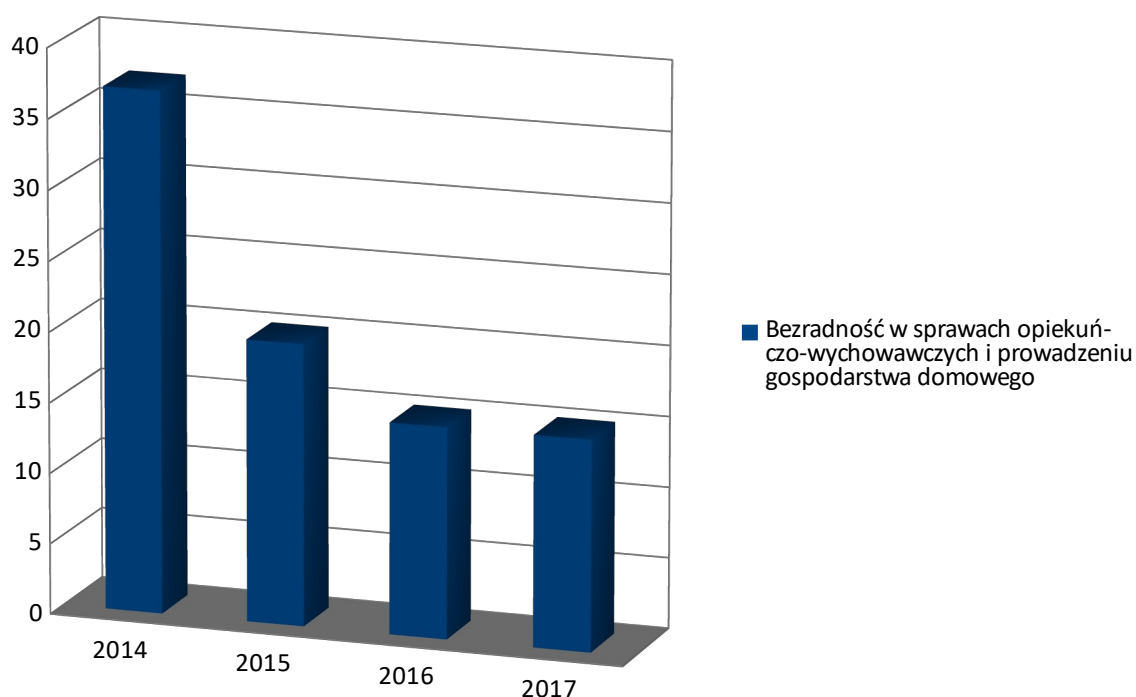
Rodzina z problemem alkoholowym jest to taka rodzina w której choćby jedna osoba pije w sposób nadmierny, przynoszący cały szereg szkód. Co także prowadzi do bezradności. W rodzinie alkoholowej zachwiane są granice psychologiczne poszczególnych osób, co powoduje zakłócenia w planowaniu, realizacji planów, komunikacji i reakcji emocjonalnych. Członkowie rodziny z powodu lęku również manipulują komunikatami pomiędzy sobą, co wprowadza dodatkowy chaos w rodzinie. Zanim jednak rodzina (żona / mąż, dzieci) dokona swoistego przystosowania do trudnej sytuacji w jakiej żyje przechodzi pewne etapy przemian. Z czasem stosunki rodzinne ulegają zmianom. Wszystko zaczyna się zwykle niewinnie, gdyż alkohol towarzyszy ludziom często w przyjemnych momentach życia. Dzieci pochodzące z rodzin alkoholowych często także po niego sięgają. Zdziawiający jest ten fakt, gdyż często potomstwo alkoholików przeżyło wiele napięć, tragedii z nim związanych, lecz wiele córek alkoholików wiąże się z mężczyznami którzy także spożywają nadmiernie tę używkę. Młode osoby pochodzące z takiego domu częściej dokonują działań przestępczych niż ich rówieśnicy wywodzący się z rodzin niepatologicznych.

Konflikty małżeńskie również tworzą nieodpowiednią atmosferę wychowawczą. W wielu małżeństwach konflikty są umiejętnie ukrywane. Nie da się jednak ukryć antagonizmów przed najbliższymi. Zaburzenia w stosunkach rodzinnych, oziębłość uczuciowa małżonków względem siebie, wzajemna niechęć i urazy są zawsze zauważalne przez dzieci, które niekiedy nie orientują się, o co chodzi, ale nie pozostają obojętne na nastroje panujące w domu. Zarówno konflikty ukrywane, jak i ujawniające się w różnych formach, unieszczęśliwiają dziecko, drażnią w jego osobowości głębokie bruzdy, utrudniające normalną drogę rozwoju. Konflikty małżeńskie można i należy rozwiązywać ze względu na konieczność zapewnienia dziecku warunków, niezbędnych do właściwego kształtowania osobowości i harmonijnego rozwoju.

Coraz częściej napotykanym jest problem rodziny niepełnej, gdzie dzieci wychowuje jedno z rodziców jest to najczęściej matka, która musi zagwarantować swoją osobą oboje rodziców, lecz niestety często nie jest w stanie zapewnić opieki materialnej czy też wsparcia duchowego jednocześnie. Samotne wychowywanie dzieci przez matki to z wielu względów bardzo trudne zadanie, stwarzające dodatkowo dużo zagrożeń, których często matki nie umieją zauważyć. Między innymi jest to zbyt duża koncentracja na dziecku. Matki pozostawione przez partnerów niejednokrotnie czynią z wychowania dziecka jedyny cel swego życia, poświęcają się dziecku i dla dziecka. Często starają się jak najdłużej utrzymać dziecko w sytuacji zależności emocjonalnej i hamują jego próby usamodzielnienia się. Dzieci wychowywane bez ojców trudniej niż rówieśnicy wychowani w rodzinach pełnych rozwiązują problemy życiowe, wykazują więcej napięć emocjonalnych, mają trudności w nawiązywaniu kontaktów, mają mniejsze poczucie bezpieczeństwa, są bardziej agresywne. Samotne wychowanie dzieci przez ojców skutkuje, tym że dzieci nie mają poczucia bezpieczeństwa. Matka poprzez obcowanie ze swoim dzieckiem rozwija i wzmacnia u niego poczucie pewności i miłości. Dzięki temu ono prawidłowo rozwija się pod względem psychicznym. Dla niego najważniejszą osobą jest właśnie matka i nieważne, czy ono ma dwa lata, pięć lub dziesięć. To ona zaspokaja potrzeby biologiczne i psychiczne dzieci, zajmuje się opieką oraz obdarza uczuciem. Ważność matki jest proporcjonalna do bezradności dziecka. Im więcej opieki potrzebuje dziecko, tym większa jest rola matki. Zerwanie takiej więzi między nimi może prowadzić do bardzo poważnych skutków, np. zaburzeń psychicznych, zahamowania rozwoju intelektualnego, zaburzeń osobowości. Matka stwarza w rodzinie klimat uczuciowy i to od tego klimatu zależy kształtowanie postawy uczuciowej. To kobieta uczy dziecko bogactwa odczuć psychicznych, pozwalając tym samym na lepsze zrozumienie problemów innego człowieka. Matka kształtuje u dzieci uczucie miłości i inne pozytywne uczucia. Ona uczy kochać i rozumieć innych ludzi. Dzieci wychowywane bez matek mają problemy z odczuwaniem, z wyrażaniem i okazywaniem uczuć. Szczególnie ważne zadanie, jakie ma do spełnienia matka, polega na podtrzymywaniu więzi rodzinnych oraz na kultywowaniu tradycji. Matka tworzy „korzenie” rodziny i dba o nie. Brak matki często skutkuje poczuciem braku przynależności do kogokolwiek, pojawieniem się poczucia, że jestem niczyj, nikt mnie nie chce. Matka jest więc piastunką klimatu emocjonalnego i ciepła w rodzinie. Stara się o zachowanie stałego rytmu życia domowego. Dla dziewcząt brak matki to brak wzorca osobowego, od którego przejmą cechy i nauczą się, jak postępować. Zmniejsza to szanse na pomyślne wywiązywanie się z roli żony i matki w dorosłym życiu.

W obszarze posiadanego przez rodzinę problemu opiekuńczo-wychowawczego inicjatorem podejmowanych działań jest zazwyczaj nie sam wnioskodawca, lecz pracownik socjalny, który zauważa problem przeprowadzając w rodzinie rodzinny wywiad środowiskowy. Informację o tym, że dana rodzina nieprawidłowo wypełnia funkcję opiekuńczo-wychowawczą, może przekazać do Ośrodka Pomocy Społecznej samodzielnie, ale także ma do tego prawo inna osoba ze społeczności lokalnej.

Wykres 6. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Źródło: Dane GOPS w Dąbrowie Chełmińskiej.

Powyższe zestawienie doskonale obrazuje, że na przełomie lat 2014-2017 diametralnie zmniejszyła się liczba rodzin, które korzystają z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. W roku 2014 z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych korzystało 37 rodzin, natomiast w latach 2016 i 2017 rodzin tych było o ponad połowę mniej tj. 15 rodzin. Problem nadal istnieje i nie należy go bagatelizować.

Rodziny, w których ten problem ma charakter zaawansowany są objęte wsparciem asystenta rodziny w ramach realizacji zapisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zadaniem asystenta rodziny jest rozpoznanie sytuacji rodzinnej, utrzymanie współpracy z instytucjami wspierającymi rodzinę w środowisku oraz inicjowanie działań niezbędnych do unormowania sytuacji rodziny. Asystent rodziny po dokonaniu analizy występującego w rodzinie problemu, określeniu przyczyn jego występowania, zaznaczeniu możliwości posiadanych przez rodzinę do pokonania problemu, tworzy plan pomocy. W ramach

pracy w danej rodzinie wdraża utworzony plan pomocy, wspiera rodzinę i towarzyszy jej na każdym etapie pokonywania problemów.

Podejmowane działania asystenta na rzecz rodziny to przede wszystkim szczegółowe rozpoznanie sytuacji, udzielanie pomocy w rozwiązywaniu problemów, rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, wzmacnianie więzi pomiędzy rodzicami, a dziećmi, pomoc w znalezieniu pracy lub pozyskaniu ubezpieczenia zdrowotnego, działania na rzecz poprawy warunków socjalno-bytowych. Współpraca z instytucjami, specjalistami, kuratorami, pracownikami socjalnymi w celu podejmowanie wspólnych działań na rzecz wspierania rodziny.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Chełmińskiej zapewnia wsparcie asystenta rodziny rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Zadania asystenta rodziny określone zostały w Gminnym Programie Wspierania Rodziny na lata 2016-2018. W ciągu 2016 roku asystent rodziny współpracował z 13 rodzinami, natomiast w roku 2017 r. z 12 rodzinami.

ALKOHOLIZM

Alkoholizm nazywany jest również toksykomanią alkoholową, chorobą alkoholową lub uzależnieniem od alkoholu. Polega na utracie kontroli nad ilością wypijanego alkoholu. Spożywanie dużej ilości alkoholu nie podlega woli osoby uzależnionej. Jest raczej spowodowane wewnętrzną potrzebą, która ma charakter psychiczny i fizyczny. Alkoholicy tracą kontrolę nad ilością wypijanego trunku i nad swoimi emocjami odnośnie picia. Z czasem pije z powodu wewnętrznego przymusu. Nadmierne spożywanie alkoholu ma swój konkretny, negatywny wymiar społeczny, wywołuje ono skutki, które w literaturze fachowej określa się jako problemy alkoholowe.

Najważniejsze polskie problemy alkoholowe wymieniane przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) to:

1. szkody występujące u osób pijących,
2. szkody występujące u członków rodzin alkoholowych,
3. alkoholowa dezorganizacja środowiska pracy,
4. naruszenia prawa i porządku przez osoby nietrzeźwe,
5. naruszenie prawa związane z obrotem alkoholem.

Jak wynika z licznych badań zagranicznych i krajowych istnieje silna współzależność między konsumpcją alkoholu przeliczaną na jednego mieszkańca kraju a rozpowszechnieniem problemów alkoholowych (zdrowotnych, społecznych, ekonomicznych). Wielkość tych szkód jest związana z rozmiarami i stylem konsumpcji napojów alkoholowych, ale zależy również od skuteczności i zasięgu działań profilaktycznych i naprawczych. Problemy dotyczące używania środków psychoaktywnych, w tym ryzykowne bądź szkodliwe spożywanie napojów alkoholowych oraz będące ich konsekwencją problemy uzależnień składają się na jeden z kluczowych problemów społecznych. Są one często przyczyną rozwoju wielu poważnych chorób oraz innych problemów społecznych, takich jak dysfunkcja i rozpad rodziny, niedobory wychowawcze i rozwojowe dzieci, przemoc w rodzinie, czy inne zachowania karalne, w tym przestępstwa i wykroczenia drogowe,

a także będące konsekwencją spożywania napojów alkoholowych podczas ciąży – zespół płodowy (FAS) i alkoholowe uszkodzenia płodu (FAE). Dostęp osób nieletnich do napojów alkoholowych, przyzwolenie społeczne na traktowanie w kategoriach żartu stanu nietrzeźwości oraz problemów będących następstwem nadużywania napojów alkoholowych szczególnie zobowiązuje wszystkie podmioty mające wpływ na kształtowanie zachowań społecznych do podejmowania rzetelnych działań w tym obszarze. Nadużywanie alkoholu powoduje straty także w obszarze emocjonalnym, moralnym i ekonomicznym, odnosząc się zarówno do osób nadużywających alkoholu jak i osób im najbliższych. Ponadto, problem alkoholowy może dotyczyć wszystkich grup społecznych, wiekowych oraz zawodowych.

Osoby mające problem z alkoholem mogą zgłaszać się do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Chełmińskiej samodzielnie bądź za pośrednictwem żony, męża czy sąsiada, który zauważył takowe problemy. Częste informacje na temat spożywania alkoholu, otrzymujemy od matek, których mężowie/partnerzy nadużywają alkoholu nie rzadko podczas kłótni czy bójki są skłonne wezwać policję, lecz w niedalekiej przyszłości zmieniają zeznania na korzyść męża bądź partnera. Pomoc jaką niosą nasi pracownicy socjalni dla grupy objętej tym problemem jest próba odizolowania osoby nadużywającej alkohol od rodziny, lecz niestety nasza gmina nie posiada wystarczającej ilości mieszkań socjalnych, kolejną procedurą jest skierowanie takiej osoby na leczenie odwykowe przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Na wniosek osób bliskich lub z urzędu, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizują małoletnich, uchylają się od obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny lub systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny, są zapraszane na rozmowę do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych celem przekonania osoby uzależnionej do podjęcia dobrowolnego leczenia. Jeśli to nie skutkuje oczekiwanym rezultatem to GKRPA kieruje do sądu wnioski o wszczęcie postępowania w sprawie orzeczenia o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu.

W rodzinach z problemem alkoholowym występuje istotna kwestia zwana współzależnością. Zjawisko to można definiować jako patologiczny układ rodziny czyli zatajanie faktycznej sytuacji rodzinnej. Partnerzy nie dopuszczają do siebie myśli że można przezwyciężyć problemy, z którymi się borykają. Taka sytuacja prowadzi do biernej postawy dotyczącej jej codziennego życia. Zazwyczaj taka rzeczywistość dotyczy matki, której konkubent/mąż pije z pozoru wydaje nam się silną kobietą, ale niestety tak nie jest, gdyż ona potrzebuje pomocy z zewnątrz.

W chorobie alkoholowej wyróżniamy cztery podstawowe fazy:

- 1) wstępną, która trwa od kilku miesięcy, czasem nawet do kilku lat; w tej fazie człowiek dostrzega, że picie alkoholu jest nie tylko przyjemne, ale też pozwala zapomnieć choć na chwilę o problemach i oderwać się od codziennych spraw; tolerancja na alkohol zaczyna w tej fazie wzrastać, choć osoba uzależniona jeszcze mocno tego nie odczuwa;
- 2) ostrzegawczą, która rozpoczyna się, gdy obserwujemy coraz częstsze pojawianie się luk w pamięci lub całkowity zanik pamięci;
- 3) krytyczną, kiedy tracimy zupełnie kontrolę nad piciem, nie wiemy, ile alkoholu spożyliśmy;
- 4) przewlekłą, która charakteryzuje się występowaniem kilku- lub kilkunastodniowych ciągów.

Tabela 12. Dane GKRPA w Dąbrowie Chełmińskiej za 2016 r. i 2017 r.

Lp.	Nazwa zadania	2016	2017
1.	Wnioski do GKRPA o skierowanie leczenia odwykowe łącznie: w tym wystosowane przez:	17	6
	Policję	4	2
	Pracownika socjalnego	10	4
	Członka rodziny	3	0
	Osobę obcą	0	0
2.	Wnioski kierowane do Sądu Rejonowego w Bydgoszczy o zobowiązanie do leczenia odwykowego	10	8
3.	Ilość wystosowanych wezwań na rozmowę motywującą do osób nadużywających alkohol	16	6
4.	Ilość przeprowadzonych rozmów motywujących z osobami nadużywającymi alkoholu	7	3

Źródło: Dane GKRPA w Dąbrowie Chełmińskiej.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 12 widać, że w roku 2017 nastąpił znaczny spadek wniosków kierowanych do GKRPA w Dąbrowie Chełmińskiej celem wszczęcia postępowania o ustalenie kwestii uzależnienia od alkoholu oraz podjęcie dalszych kroków przewidzianych prawem. Jednakże problem alkoholowy jest ciągle obecny i działania GKRPA są niezbędne by pomagać rodzinom, w których występuje problem alkoholowy. Do tej pory nie wpłynął żaden wniosek odnoszący się do kwestii uzależnień od środków psychoaktywnych. Dane z ostatnich dwóch lat pokazują również, że osoby z problemem alkoholowym niechętnie pojawiają się na rozmowach motywujących z członkami GKRPA (osoby wzywane są dwukrotnie), nie mówiąc już o dobrowolnym podjęciu leczenia niestacjonarnego lub w szpitalu. Stąd konieczność kierowania wniosków do sądu o leczenie odwykowe.

PRZEMOC W RODZINIE

Przemoc fizyczna może być zarówno czynna, jak i bierna. Pierwsza z nich to np.: bicie, kopanie, popychanie. Do biernej postaci przemocy fizycznej można zaś zaliczyć takie zachowania, jak np. zakazywanie potrzeb fizjologicznych. Kolejnym typem jest przemoc seksualna, która polega na zmuszeniu drugiej osoby do podjęcia aktywności seksualnej czy pewnych praktyk seksualnych, wbrew jej woli. Ta forma przemocy jest niestety zgłaszana i rozpoznawana stosunkowo rzadko, głównie ze względu na wstyd osoby, która pada jej ofiarą. Przemoc psychiczną niejednokrotnie trudno udowodnić. Tymczasem szkody przez nią wyrządzone bywają niekiedy o wiele bardziej dotkliwe i pozostawiają urazy psychiczne na wiele lat, choć mogą nie być widoczne na pierwszy rzut oka. Do jej przejawów zalicza się, np.: wyśmiewanie, groźby, zakazywanie kontaktów z przyjaciółmi czy też rodziną.

Obecnie mamy do czynienia z wieloma aktami przemocy najczęściej są to pobicia, ale także możemy się spotkać z przemocą chłodną tak zwaną w „białych rękawiczkach”, która nie pozostawia po sobie wyraźnych śladów. Jeśli osoba nie zgłosi tego faktu pracownikom socjalnym tutejszego Ośrodka to niemożliwe jest podjęcie jakichkolwiek działań. Członkowie rodzin i ofiary przemocy często ukrywają ten problem. Natomiast uszkodzenie ciała można stwierdzić wyłącznie za pomocą obdukcji lekarskiej, bądź objawami psychologicznymi takimi jak m.in. niepokoje ofiary, lękiem, nadpopudliwością psychoruchową. Często słyszymy w telewizji czy radiu o przemoc seksualnej zwłaszcza wobec dzieci, lecz w naszej gminie dochodzi do tego aktu niezwykle rzadko, bynajmniej o takich dramatach w aktualnym okresie nic nam nie wiadomo. Niejednokrotnie pracownicy socjalni otrzymują anonimowe telefony od ludzi informujące o niepokojących sytuacjach, gdzie dziecko jest zaniedbywane, słychać krzyki w danym domu itp. W tej sytuacji pracownicy socjalni badają daną sytuację poprzez wywiad środowiskowy z domownikami. Przemoc często jest zjawiskiem trudnym do zidentyfikowania, ponieważ ofiary niechętnie się przyznają że dzieje się im krzywda. Co skutkuje tym, że trudno jest pomóc takim rodzinom.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 6 ust. 2 pkt 1 nakłada na gminy obowiązek tworzenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez opracowanie i realizację programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. W dniu 30 grudnia 2015 r. został przyjęty uchwałą Rady Gminy Dąbrowa Chełmińska Nr XVI.120.2015 „Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020”, który określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie i osób ją stosujących. Przedstawia katalog działań, których celem jest zmniejszenie skali zjawiska przemocy oraz stworzenie jednolitego i profesjonalnego systemu pomocy dla osób zagrożonych lub uwikłanych w zjawisko przemocy w rodzinie, angażuje służby, instytucje, organizacje do odpowiedzialności za ich realizację.

Przy GOPS w Dąbrowie Chełmińskiej funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny powołany w oparciu o ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. GOPS Dąbrowa Chełmińska zapewnia obsługę organizacyjno - techniczną oraz pracownicy socjalni brali czynny udział w pracach zespołu jak i grupach roboczych. W 2017 r. zostało wszczętych **10 nowych procedur „Niebieskich Kart” i 10 rodzin** było objętych wsparciem Zespołu Interdyscyplinarnego. Psycholog zatrudniony na umowę o świadczenie usług ds. przemocy w rodzinie udzielił **182 konsultacji** w 2017 r..

STARZENIE SIĘ SPOŁECZEŃSTWA

Proces starzenia się społeczeństw jest spotykany coraz częściej przede wszystkim w krajach wysokorozwiniętych. Wywołane jest to przede wszystkim niskim przyrostem naturalnym. Przyczynami tego zjawiska jest nastawienie na zysk, karierę i miłe spędzanie czasu, co skutkuje tym że ludzie rzadziej decydują się na małżeństwo i posiadanie potomstwa. Znaczny wzrost aktywności zawodowej (i nie tylko) kobiet sprawia, iż znacznie później decydują się one na macierzyństwo, ponadto najczęściej rodzą jedno albo dwoje dzieci. Młodym rodzicom potomstwo jawi się często jako przeszkoda w karierze oraz obciążenie fizyczne i psychiczne. Konsekwencją takiego podejścia jest mała liczba urodzeń, a tym samym i starzenie się społeczeństwa, czyli – powiększanie się liczby osób starszych.

Wzrastająca liczba osób starych i starzejących się w społeczeństwie polskim daje nam sygnały ku temu by zainteresować się również najstarszym pokoleniem. Bardzo pozytywnym aspektem jest postęp medycyny i co się z tym ściśle wiąże to fakt przedłużania życia ludzi w wieku poprodukcyjnym. Niepokojącym faktem jest to, że ludzie coraz częściej nie chcą zajmować się starszym pokoleniem, tłumaczą się brakiem czasu przez pracę. Skutkuje to tym, że starsze osoby mieszkają samotnie ich renty emerytury nie wystarczają im na wyżywienie siebie, zakupienie wszystkich potrzebnych leków, czy ogrzanie domu zimą. Jest to czas kiedy jednostka przestaje pracować zawodowo i dochodzi do diametralnych przeobrażeń w jej dotychczasowym życiu. Osoby starsze są bardzo specyficzną grupą klientów, gdyż od pracowników socjalnych oczekują dwóch rzeczy tj.: akceptacji, życzliwości i szczerzej rozmowy oraz pomocy finansowej, którą przeznaczają zazwyczaj na leczenie, zakup leków oraz opału na okres zimy. Warto zaznaczyć jednak, iż na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska dochodzi również do takich sytuacji, iż całe rodziny żyją z emerytur czy też rent najstarszych domowników.

Gmina Dąbrowa Chełmińska jest bez wątpienia Gminą o charakterze rolniczym, stąd pracownik socjalny pracując z osobami starszymi mieszkającymi na wsi boryka się głównie z takimi problemami ludzi w podeszłym wieku jak; zbyt niskie dochody emerytalne i rentowe, niedostateczna opieka medyczna, ułożenie pozytywnych stosunków międzypokoleniowych, pomoc w samoobsłudze, kwestia radzenia sobie z samotnością i odrzuceniem przez młodsze pokolenie. Osobom samotnym należącym do najstarszej generacji możemy zaoferować pomoc w formie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania lub skierować do domu pomocy społecznej.

Osoby starsze, które są kierowane do tzw. dps-ów są zazwyczaj samotne i niezdolne do samodzielnego życia z uwagi na swoje problemy zdrowotne. Wymagają opieki i pielęgnacji w zakładzie zamkniętym, gdzie istnieją oddziały geriatryczne zajmujące się rehabilitacją niedołęstwa starczego. Często przypadkiem w naszej Gminie jest to, że starsze osoby posiadają gospodarstwa, gdzie ziemia dziedziczona jest z dziada, pradziada. W tym przypadku o wiele bardziej sprawdza się system pomocy w miejscu ich zamieszkania świadczony przez opiekunkę zatrudnioną przez GOPS. Polega on na realizowaniu opieki w domu osoby potrzebującej wsparcia. To pomoc polegająca na zrobieniu zakupów, pomocy w utrzymaniu higieny osobistej, sprzątnięciu, kontakcie z lekarzem itd. Nierzadko taką pomoc uzyskują od swoich sąsiadów czy też najbliższych. Celem tutejszego Ośrodka jest dążenie do zapewnienia jak najszerszego wsparcia dla osób starszych i w podeszłym wieku, aby poprawić ich jakość życia oraz zadbać o stan psycho-fizyczny.

ANALIZA SWOT

Po zebraniu licznych informacji i danych obrazujących problemy społeczne istniejące w gminie Dąbrowa Chełmińska możemy dokonać tzw. analizy SWOT. Polega ona na wyodrębnieniu uwarunkowań wewnętrznych : „silnych stron”, które należycie wykorzystane mogą służyć rozwojowi gminy i rozwiązaniu kwestii społecznych oraz „słabych stron”, których nie wyeliminowanie utrudniać będzie rozwój gminy i wprowadzanie korzystnych zmian.

Analiza zawiera również czynniki zewnętrzne: „szanse” , które nie są bezpośrednio zależne od gminy, ale prawidłowo wykorzystane przysłużą się do jej rozwoju oraz „zagrożenia”, które mogą utrudniać rozwój gminy.

Analiza SWOT jest powszechnie stosowaną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych w pracach nad Strategią. Rzetelne i wnikliwe opracowanie analizy SWOT jest ważnym etapem procesu planowania strategicznego. W przedmiotowej analizie odniesiono się do diagnozy społecznej opracowanej na podstawie danych dotyczących gminy Dąbrowa Chełmińska, a także istniejących kwestii społecznych.

MOCNE STRONY:	SŁABE STRONY:
Bliska odległość od dużych miast regionu (Toruń, Bydgoszcz).	Brak instytucji otoczenia biznesu.
Połączenie kolejowe i autobusowe z dużymi miastami.	Niedostateczna ilość kursów autobusowych do Bydgoszczy.
Występowanie terenów o dużych walorach rekreacyjnych i turystycznych.	Brak dostatecznego wykorzystania walorów turystycznych Gminy.
Dobrze prosperujące rolnictwo.	Niekorzystna sytuacja agrarna (przeważają małe gospodarstwa rolne).
Rozwój lokalnej przedsiębiorczości.	Dziedziczenie bezrobocia i wyuczonej bezradności.
Potencjał małych i średnich przedsiębiorstw generujących nowe miejsca pracy.	Występowanie bezrobocia oraz nierównowaga w strukturze bezrobotnych według płci (więcej bezrobotnych kobiet).
Malejące bezrobocie.	Występowanie dużej liczby osób pracujących dorywczo bez umowy o pracę.
Możliwość podjęcia prac sezonowych na terenie Gminy.	
Upowszechnianie ofert pracy, informacji o miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach.	Niskie wykształcenie i kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych.

<p>Korzystna struktura demograficzna.</p> <p>Potencjał demograficzny (znaczna liczba osób w wieku produkcyjnym).</p> <p>Świadczenie usług opiekuńczych w ramach GOPS i niesienie pomocy sąsiedzkiej osobom starszym.</p> <p>Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu podniesienie poziomu życia seniorów.</p> <p>Działanie Koła Emerytów i Rencistów na rzecz osób starszych.</p> <p>Aktywne integrowanie niepełnosprawnych dzieci i młodzieży poprzez działalność szkół z terenu Gminy.</p> <p>Współpraca pracowników socjalnych z innymi instytucjami działającymi na rzecz podopiecznych niepełnosprawnych.</p> <p>Diagnozowanie problemów społecznych w Gminie w sposób systematyczny.</p> <p>Działalność Punktu Konsultacyjno-Poradnianego na rzecz osób i rodzin.</p> <p>Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami na poziomie ponadgminnym.</p> <p>Szeroka oferta spędzania wolnego czasu po zajęciach szkolnych dla dzieci i młodzieży (w tym działalność ngo).</p> <p>Bogata i rozwinięta infrastruktura sportowa i rekreacyjna.</p> <p>Procedura „Niebieskiej Karty”.</p> <p>Aktywnie działający GOKiS i GBP.</p>	<p>Niski przyrost naturalny.</p> <p>Rosnąca liczba osób starszych wymagających opieki.</p> <p>Niewystarczająca ilość usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych dla osób długotrwale chorych.</p> <p>Niedostateczna oferta organizacji czasu wolnego dla osób w podeszłym wieku.</p> <p>Występowanie negatywnych postaw wśród mieszkańców wobec ludzi starszych.</p> <p>Brak organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych.</p> <p>Występowanie barier architektonicznych.</p> <p>Ograniczony dostęp do usług rehabilitacyjnych.</p> <p>Niechęć rodzin dysfunkcyjnych do współpracy z pracownikami socjalnymi i asystentem rodziny w celu poprawy sytuacji rodziny.</p> <p>Zaniedbania wychowawcze i opiekuńcze nad dziećmi w rodzinach dysfunkcyjnych i niewydolnych wychowawczo.</p> <p>Roszczeniowość postaw klientów GOPS i brak motywacji oraz chęci do zmiany swej sytuacji.</p> <p>Utrzymujący się problem związany z nadużywaniem alkoholu w rodzinach.</p> <p>Trudności w odseparowaniu sprawców przemocy od ofiar.</p> <p>Słaba baza lokalowa GOPS.</p>
--	--

<p>Stosunkowo małe rozpowszechnienie substancji psychoaktywnych na terenie Gminy.</p> <p>Prężnie działające organizacje i instytucje lokalne zajmujące się bezpieczeństwem publicznym (Policja, OSP).</p>	<p>Brak mieszkań socjalnych.</p>
<p style="text-align: center;">SZANSE:</p> <p>Rozwój współpracy pracowników pomocy społecznej z instytucjami sektora publicznego, organizacjami społecznymi spoza Gminy.</p> <p>Rozwój małych firm – podwykonawców zadań firm z dużych miast m.in. Bydgoszczy.</p> <p>Istnienie programów i funduszy na poziomie powiatowym i wojewódzkim, których celem jest ograniczanie bezrobocia i jego skutków.</p> <p>Pozyskiwanie środków zewnętrznych z przeznaczeniem na niwelowanie problemów społecznych i ich skutków.</p> <p>Rozwój wolontariatu.</p> <p>Programy PFRON.</p> <p>Możliwość przekwalifikowania osób bezrobotnych lub zdobycie kwalifikacji zawodowych.</p> <p>Możliwość podjęcia pracy poza gminą w sąsiednich dużych miastach.</p> <p>Wykorzystanie terenów w celu rozwoju turystyki i agroturystyki na terenie Gminy.</p> <p>Kampanie i programy edukacyjne wpływające na wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie kwestii przemocy domowej.</p> <p>Stałe doskonalenie kadr pomocy społecznej (szkolenia, kursy).</p>	<p style="text-align: center;">ZAGROŻENIA:</p> <p>Stereotypy w wizerunku pomocy społecznej.</p> <p>Rozwój patologii społecznych, w tym różnego rodzaju uzależnień.</p> <p>Brak aspiracji do podnoszenia kwalifikacji zawodowych wśród klientów pomocy społecznej.</p> <p>Nadmierna biurokracja.</p> <p>Niska aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych.</p> <p>Utrzymująca się liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej w Polsce.</p> <p>Występowanie dużych obciążeń finansowych dla osób prowadzących własną działalność gospodarczą (ZUS, US).</p> <p>Wzrastająca ilość osób starszych w populacji.</p> <p>Starzenie się społeczeństwa przy jednoczesnym braku kompleksowych usług i świadczeń skierowanych do osób starszych.</p> <p>Bierność osób będących świadkami przemocy w rodzinie.</p> <p>Tryb postępowania karnego o znęcanie się nad rodziną.</p>

<p>Dostępność i skuteczność w pozyskiwaniu środków unijnych na infrastrukturę oraz rozwój społeczny.</p> <p>Pozyskiwanie nowych inwestorów i pracodawców do Gminy.</p> <p>Rozwój trzeciego sektora.</p> <p>Szersze włączenie do współpracy lokalnej przedsiębiorców i mieszkańców, koordynacja działań prowadzonych przez instytucje i organizacje na rzecz rozwoju społecznego.</p> <p>Możliwość skorzystania z różnego rodzaju programów ministerialnych skierowanych do poszczególnych grup klientów systemu pomocy społecznej.</p> <p>Właściwe rozpoznanie problemów społecznych na szczeblu ponadgminnym i dostosowanie form wsparcia.</p>	<p>Konkurencyjne działania gmin sąsiadujących starających się przyciągnąć inwestorów, turystów oraz fundusze zewnętrzne.</p> <p>Znacząca skala nielegalnego zatrudnienia.</p> <p>Występowanie trudności opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach.</p> <p>Brak wolontariuszy świadczących pomoc osobom wymagającym wsparcia.</p> <p>Nakładanie na samorządy dodatkowych zobowiązań bez zapewniania źródeł finansowania.</p>
---	--

ROZDZIAŁ III

ZAŁOŻENIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA LATA 2018-2025

Misja

W oparciu o diagnozę sytuacji społecznej gminy Dąbrowa Chełmińska przyjęte zostały kwestie priorytetowe do realizowania w ramach polityki społecznej na obszarze naszej jednostki samorządu terytorialnego. Istotne cele i zadania do wykonania w ramach niniejszej Strategii zostały przedstawione poniżej jako cele strategiczne i przyporządkowane im cele operacyjne oraz wynikające z nich kierunki działań. Wskazano również podmioty realizujące przewidywane działania oraz partnerów, a także źródła finansowania i wskaźniki monitorujące realizację zaplanowanych przedsięwzięć. Dokument przedstawia również prognozę zmian w poszczególnych obszarach objętych działaniami startegicznymi.

M I S J A

Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2018-2025:

**Gmina Dąbrowa Chełmińska
miejszem zapewniającym poprawę jakości życia mieszkańców
poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,
zabezpieczenie bezpieczeństwa socjalnego
i tworzenie równych szans rozwoju społecznego
wszystkim mieszkańcom,
przy współdziałaniu instytucji, firm prywatnych,
organizacji pozarządowych oraz lokalnej społeczności.**

CELE STRATEGICZNE I CELE OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ

CEL STRATEGICZNY I Przeciwdziałanie bezrobociu

Cele operacyjne:

1. Wsparcie bezrobotnych i poszukujących pracy.
2. Zapewnienie bezrobotnym bezpieczeństwa socjalnego.
3. Eliminacja bezrobocia wśród podopiecznych GOPS w Dąbrowie Chełmińskiej.
4. Likwidacja negatywnych psychospołecznych konsekwencji związanych z brakiem zatrudnienia, zwłaszcza uzależnienia osób bezrobotnych od instytucji pomocy społecznej.

Kierunki działań do celów operacyjnych:

1. Podejmowanie dalszej współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Bydgoszczy w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach oraz organizacji robót publicznych, prac społecznie użytecznych i zatrudnienia socjalnego.
2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi w celu ich aktywizacji zawodowej (przy zastosowaniu kontraktu socjalnego).
3. Opracowywanie i realizowanie projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych m.in. ze środków Unii Europejskiej.
4. Wpływanie na dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy.
5. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych.
6. Tworzenie przyjaznych warunków do powstawania miejsc pracy na terenie Gminy poprzez wspieranie przedsiębiorczości.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2018 – 2025.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe w Dąbrowie Chełmińskiej, Ostromecku i Czarzu.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy, szkoły ponadgimnazjalne i ponadpodstawowe w powiecie, inwestorzy, lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy, wojewódzki i centralny (ministerstwo), fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

Liczba osób bezrobotnych w Gminie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy różnymi formami wsparcia

Liczba osób bezrobotnych objętych pracą socjalną oraz liczba osób objętych kontraktami socjalnymi

Liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu bezrobocia

Liczba opracowanych i realizowanych projektów, programów na rzecz osób bezrobotnych oraz liczba osób nimi objętych

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- spadku liczby osób bezrobotnych,
- zwiększenia liczby osób zaktywizowanych,
- zmniejszenia liczby klientów pomocy społecznej, korzystających ze wsparcia z powodu bezrobocia i braku zatrudnienia
- zwiększeniem form wsparcia dla osób bezrobotnych.

CEL STRATEGICZNY II

Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych i długotrwale lub ciężko chorych w społeczności lokalnej

Cele operacyjne:

1. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych.
2. Kompleksowe wsparcie dla osób niepełnosprawnych, nieuleczalnie, długotrwale lub ciężko chorych oraz ich rodzin.
3. Eliminowanie barier psychologicznych, społecznych i fizycznych, które dyskryminują osoby niepełnosprawne.

Kierunki działań do celów operacyjnych:

1. Podejmowanie współpracy z PCPR w Bydgoszczy i w Chełmnie, Środowiskowym Domem Samopomocy w Chełmnie w celu aktywizowania osób niepełnosprawnych, PUP w Bydgoszczy w celu pomocy w zdobyciu i utrzymaniu zatrudnienia oraz PFRON w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych m.in. przy likwidacji barier architektonicznych, zapewnieniu dostępu do rehabilitacji i sprzętu rehabilitacyjnego.
2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami niepełnosprawnymi i długotrwale lub ciężko chorymi.
3. Udzielanie przez GOPS pomocy finansowej osobom niepełnosprawnym i dotkniętym chorobą, zwłaszcza z przeznaczeniem na leczenie i dojazdy do miejsc rehabilitacji.
4. Rozszerzenie dostępu do usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.
5. Rozwijanie aktywnych i zdrowych form spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne poprzez dążenie do zaspokajania ich potrzeb kulturalno - społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, w tym organizowanie cyklicznych imprez i spotkań integracyjnych.
6. Podejmowanie współpracy z Kościołem oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.
7. Tworzenie organizacji pozarządowych na terenie Gminy działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

8. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby niepełnosprawne w codziennym życiu.
9. Ułatwianie dostępu do specjalistycznych usług medycznych.
10. Realizowanie projektów ze środków zewnętrznych skierowanych do osób niepełnosprawnych mających na celu ich aktywizację społeczną i zawodową.
11. Wsparcie psychologiczne dla osób niepełnosprawnych, długotrwale chorych i ich rodzin.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2018 – 2025.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe w Dąbrowie Chełmińskiej, Ostromecku i Czarzu, placówki służby zdrowia, GOKiS.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bydgoszczy i w Chełmnie, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Środowiskowy Dom Samopomocy w Chełmnie, szkoły ponadgimnazjalne i ponadpodstawowe w powiecie, podmioty świadczące usługi rehabilitacyjne, placówki służby zdrowia, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy, wojewódzki i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

Liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością

Liczba osób niepełnosprawnych objętych pracą socjalną

Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem systemu pomocy społecznej

Liczba osób niepełnosprawnych otrzymujących wsparcie psychologiczne i aktywizacyjne

Liczba organizacji pozarządowych i wolontariuszy działających na rzecz osób niepełnosprawnych

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- zwiększenia udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- podniesienia jakości funkcjonowania osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania,
- zwiększenia liczby osób usprawnionych i zatrudnionych,
- zapewnienia osobom niepełnosprawnym i przewlekle lub ciężko chorym możliwości uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym.

CEL STRATEGICZNY III

Wsparcie dla rodzin dysfunkcyjnych oraz rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi

Cele operacyjne:

1. Systemowe podejście do pracy z rodziną i kompleksowe oddziaływanie na nią.
2. Praca z całą rodziną podejmowana przez kompetentne w danym zakresie jednostki organizacyjne.
3. Likwidacja danych problemów, które sprawiają że dana rodzina jest niewydolna wychowawczo.
4. Wzmacnianie rodzin oraz podnoszenie poziomu ich funkcjonowania.

Kierunki działań do celów operacyjnych :

1. Współpraca interdyscyplinarna pomiędzy pracownikami socjalnymi tutejszego ośrodka, pedagogami szkolnymi, psychologami, asystentem rodziny, Policją, kuratorami sądowymi.
2. Inicjowanie i realizacja krajowych i gminnych programów opieki nad dzieckiem i rodziną.
3. Wykorzystanie przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
4. Rozwój specjalistycznego poradnictwa dla rodzin z bezradnością opiekuńczo – wychowawczą, wielodzietnością, z problemem przemocy i rodzin zastępczych.
5. Zapobieganie utrwalaniu się biedy i uzależnianiu się od instytucji pomocy społecznej.
6. Motywowanie członków rodzin z problemami do aktywności i samodzielności w ich rozwiązywaniu problemów (w tym praca socjalna).
7. Zwiększenie dostępu dla dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego poprzez wykorzystanie oferty zajęć pozalekcyjnych oraz kulturalnych GOKiS.
8. Kontynuowanie i rozwijanie działalności świetlic wiejskich.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2018 – 2025.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki oświatowe w Dąbrowie Chełmińskiej, Czarzu i Ostromecku, GOKiS, GBP, organizacje pozarządowe.

Partnerzy w realizacji działań:

Placówki oświatowe ponadgimnazjalne i ponadpodstawowe w powiecie, Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, społeczność lokalna, psycholodzy.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy, wojewódzki i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

Liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych

Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny

Liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności

Liczba rodzin objętych pracą socjalną

Liczba dzieci i młodzieży objętych alternatywnymi formami spędzania czasu wolnego

Liczba dzieci i młodzieży korzystających ze świetlic wiejskich

Liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- spadku liczby rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- poszerzenia wiedzy w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich,
- zwiększenia dostępności wsparcia, w tym dla osób samotnie wychowujących dzieci,
- zwiększenie liczby dzieci i młodzieży korzystających z oferty GOKiS i świetlic wiejskich.

CEL STRATEGICZNY IV
Przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii oraz niesienie pomocy osobom i rodzinom
dotkniętym problemem uzależnień

Cele operacyjne:

1. Zwiększenie skuteczności systemu przeciwdziałania alkoholizmowi i uzależnieniom od substancji psychoaktywnych wśród nieletnich i dorosłych.
2. Pomoc terapeutyczna dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz rozpowszechnianie informacji na temat możliwości uzyskania wsparcia ww. zakresie.
3. Zintensyfikowanie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i narkotykowych, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży.
4. Zapewnienie dostępności do skutecznej pomocy psychologicznej i terapeutycznej.
5. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, działającymi na rzecz osób dotkniętych problemami uzależnień.

Kierunki działań do celów operacyjnych:

1. Organizowanie i pomoc na terenie szkół i innych placówek oświatowo – wychowawczych akcji profilaktyczno – wychowawczych dla dzieci i młodzieży tzn pogadanki z terapeutami, lekarzami, policjantami na temat zagrożeń i skutków uzależnień.
2. Organizowanie wycieczek i półkoloni z programem terapeutycznym.
3. Zapobieganie sprzedaży alkoholu, wyrobów tytoniowych i narkotyków nieletnim.
4. Propagowanie danych kontaktowych „Pomarańczowej linii”.
5. Dążenie do rozszerzenia działalności Punktu Konsultacyjno- Poradnianego poprzez zwiększenie liczby godzin pracy zatrudnionych specjalistów.
6. Przekonywanie osób uzależnionych i współuzależnionych poprzez pracę socjalną do podjęcia leczenia.
7. Prowadzenie regionalnych i lokalnych kampanii edukacyjnych dla dorosłych na temat zagrożeń i skutków sięgania po alkohol, narkotyki przez dzieci i młodzież.

8. Współpraca z poradniami odwykowymi oraz instytucjami i placówkami zajmującymi się problematyką uzależnień od alkoholu i narkotyków w zakresie profilaktyki i leczenia.
9. Współpraca z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w realizacji programu rozwiązywania problemów nałogów.
10. Zapewnienie pomocy terapeutycznej nie tylko osobie nadużywającej alkoholu, ale również członkom rodziny, którzy są niejednokrotnie osobami współuzależnionymi i również potrzebują wsparcia.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2018 – 2025.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Punkt Konsultacyjno-Poradniano, Zespół Interdyscyplinarny, GKRPA, placówki oświatowe w Dąbrowie Chełmińskiej, Czarżu i Ostromecku.

Partnerzy w realizacji działań:

Specjaliści, szkoły ponadgimnazjalne w powiecie, ośrodki wsparcia, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, Policja, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy wojewódzki i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

Liczba osób objętych pomocą terapeutyczną

Liczba osób i rodzin uzyskujących wsparcie z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu i narkomanii

Liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej i szkoleniowej

Liczba osób objętych wsparciem w ramach Punktu Konsultacyjno- Poradnianego

Liczba wniosków skierowanych do GKRPA dotyczących leczenia problemu uzależnienia

Liczba osób kierowanych na leczenie odwykowe przez GKRPA

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- poszerzenie wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki uzależnień,
- zwiększenia dostępności do różnego rodzaju wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych, w szczególności terapeutycznego, psychologicznego,
- zmniejszenie liczby osób kierowanych na leczenie odwykowe przez GKRPA.

CEL STRATEGICZNY V
Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie i łagodzenie jego skutków

Cele operacyjne:

1. Ochrona rodzin przed destrukcyjnym działaniem przemocy domowej.
2. Reagowanie na jakiegokolwiek sygnały o przemoc.
3. Tworzenie grup wsparcia dla ofiar przemocy.

Kierunki działań do celów operacyjnych:

1. Działanie Zespołu Interdyscyplinarnego jako podstawowego ogniwa systemu zwalczania zjawiska przemocy na terenie Gminy.
2. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Dąbrowa Chełmińska.
3. Tworzenie wspólnych projektów wraz z placówkami oświatowymi, Policją, sądem w celu wdrożenia systemu wczesnego reagowania na przemoc w rodzinie.
4. Praca pracowników socjalnych nakierowana na pomoc w relacjach pomiędzy sprawcą a ofiarą.
5. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej, instytucjami „Niebieskiej Karty” i innymi organizacjami zajmującymi się problemem przemocy.
6. Zapewnienie dzieciom oraz młodzieży doświadczającej przemocy pomocy psychologicznej i pedagogicznej.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2018 – 2025.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Punkt Konsultacyjno-Poradniano, Zespół Interdyscyplinarny, placówki oświatowe w Dąbrowie Chełmińskiej, Czarzu i Ostromecku.

Partnerzy w realizacji działań:

Placówki służby zdrowia, terapeuci, szkoły ponadgimnazjalne i ponadpodstawowe w powiecie, placówki leczenia uzależnień, ośrodki wsparcia, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, Policja, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy wojewódzki i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

Liczba założonych Niebieskich Kart

Liczba osób objętych pomocą terapeutyczną

Liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym, prawnym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie

Liczba interdyscyplinarnych przedsięwzięć na terenie Gminy realizowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Liczba osób objętych wsparciem w ramach Punktu Konsultacyjno-Poradnianego

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- wzrost świadomości w środowisku lokalnym na temat przemocy,
- doskonalenia współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie przeciwdziałania przemocy,
- poszerzenie form wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie.

CEL STRATEGICZNY VI
Zapobieganie marginalizacji życia społecznego oraz poprawa jakości funkcjonowania osób starszych

Cele operacyjne:

1. Poprawa funkcjonowania osób starszych wymagających wsparcia.
2. Tworzenie warunków do aktywności osób starszych.
3. Zapewnienie opieki w miejscu zamieszkania dla seniorów.
4. Zmiana negatywnego postrzegania społeczności ludzi starszych.
5. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych oraz z Kościołem.

Kierunki działań do celów operacyjnych:

1. Pomoc w możliwości skorzystania ze środków zewnętrznych m.in. PFRON-u, wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.
2. Rozszerzenie dostępu do usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem.
3. Propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia wśród seniorów przez GOKiS.
4. Rozwijanie aktywnych form spędzania wolnego czasu takich jak organizowanie spotkań integracyjnych, działalność w różnego rodzaju kołach emerytów, seniora czy gospodyń wiejskich.
5. Promowanie na terenie Gminy postaw tolerancji i wyrozumiałości wobec starszego pokolenia za pomocą dyskusji społecznej, pogadanek w szkole.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2018 – 2025.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe w Dąbrowie Chełmińskiej, Czarzu i Ostromecku, GOKiS.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Bydgoszczy, Środowiskowy Dom Samopomocy w Chełmnie, szkoły ponadgimnazjalne i ponadpodstawowe w powiecie, podmioty świadczące usługi rehabilitacyjne, placówki służby zdrowia, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy, wojewódzki i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

Liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców

Liczba osób starszych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej

Liczba osób starszych objętych usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania

Liczba osób starszych korzystających z oferty GOKiS-u

Liczba przedsięwzięć realizowanych m.in. przez szkoły na rzecz propagowania wśród dzieci i młodzieży postawy tolerancji wobec osób starszych

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- zwiększenia udziału seniorów w życiu społecznym,
- zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,
- podniesienie jakości funkcjonowania osób starszych w środowisku,
- zatrudnienie opiekunów dla osób starszych.

CEL STRATEGICZNY VII
Redukowanie zjawiska ubóstwa

Cele operacyjne:

1. Zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego.
2. Usamodzielnienie podopiecznych korzystających latami ze wsparcia instytucji pomocy społecznej.
3. Likwidacja innych newralgicznych problemów generujących ubóstwo tj. bezrobocie, alkoholizm i etc.

Kierunki działań do celów operacyjnych:

1. Prowadzenie pracy socjalnej z wykorzystaniem narzędzia w postaci kontraktu socjalnego w celu mobilizacji klienta pomocy społecznej do nabywania umiejętności oraz wykorzystywania własnych zasobów do przezwyciężenia traumatycznej sytuacji życiowej.
2. Udzielanie przez GOPS pomocy finansowej i rzeczowej (w tym w postaci posiłku) osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.
3. Organizowanie akcji charytatywnych na rzecz ubogich.
4. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich, m.in. poprzez organizowanie dla nich dożywiania w szkołach, wypoczynku letniego i zimowego, wyposażenie w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
5. Opracowanie, realizacja lub współudział w realizacji programów i projektów z dofinansowaniem zewnętrznym na rzecz zagrożonych i dotkniętych ubóstwem.
6. Powiększenie w Gminie zasobów mieszkań socjalnych i chronionych dla potrzebujących.
7. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz ubogich oraz z Kościołem.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2018 – 2025.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe w Dąbrowie Chełmińskiej, Ostromecku i Czarzu, Caritas.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy, szkoły ponadgimnazjalne i ponadpodstawowe w powiecie, inwestorzy, lokalni przedsiębiorcy, Środowiskowy Dom Samopomocy w Chełmnie, noclegownie i schroniska spoza gminy, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, Kościoł, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy, wojewódzki i centralny (ministerstwo), fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

Liczba osób objętych pracą socjalną z uwagi na problem ubóstwa

Liczba osób objętych kontraktami socjalnymi

Liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu ubóstwa

Liczba programów wsparcia zagrożonych i dotkniętych ubóstwem oraz liczba osób nimi objętych

Liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem

Liczba mieszkań socjalnych

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- zmniejszenia liczby beneficjentów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu ubóstwa,
- zabezpieczenie minimum socjalnego rodzin najuboższych,
- zwiększenia możliwości uzyskania mieszkania z zasobów Gminy dla osób o niskim statusie materialnym.

CEL STRATEGICZNY VIII
Poprawa stanu bezpieczeństwa mieszkańców gminy Dąbrowa Chełmińska

Cel operacyjny:

1. Programy profilaktyczne i akcje podejmowane przez szkoły, Policję, GOPS skierowane do uczniów oraz dorosłych mieszkańców Gminy.
2. Przekazywanie wiedzy na temat pierwszej pomocy.
3. Informowanie o zagrożeniach.
4. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury oraz działania instytucji kompetentnych w tym zakresie.

Kierunki działań do celów operacyjnych:

1. Organizacja spotkań edukacyjnych dot. zagrożeń w naszej Gminie oraz jak je ograniczyć np. „Bezpieczna droga do szkoły”, „Obcy niebezpieczny”, „Bezpieczny internet. Cyberprzemoc”.
2. Współpraca międzyinstytucjonalna prowadząca do zapobiegania i powstrzymywania zjawiska przemocy domowej.
3. Podejmowanie w Gminie przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych poświęconych przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie) oraz ograniczenie dostępu młodzieży do papierosów, alkoholu i narkotyków.
4. Patrolowanie i wizytowanie miejsc publicznych w Gminie.
5. Podejmowanie przez jednostki gminne i jej mieszkańców współpracy z instytucjami o zasięgu ponadgminnym, policją, Prokuraturą Rejonową, Sądem Rejonowym, kuratorami sądowymi oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz przeciwdziałania przestępczości.
6. Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez remont dróg gminnych, budowę przydrożnych chodników i ścieżek rowerowych, przejść dla pieszych i oświetlenia, organizację dowozu dzieci i młodzieży do szkół.
7. Doposażenie w specjalistyczny sprzęt ratowniczy jednostek OSP z terenu Gminy.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2018-2025.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki oświatowe w Dąbrowie Chełmińskiej, Czarzu i Ostromecku.

Partnerzy w realizacji działań:

Szkoły ponadgimnazjalne i ponadpodstawowe w powiecie, Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy, wojewódzki i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

Liczba opracowanych i realizowanych programów profilaktyczno-edukacyjnych oraz liczba osób nimi objętych

Liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych na terenie szkół

Liczba zrealizowanych inwestycji infrastrukturalnych w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze

Liczba doposażonych jednostek OSP w specjalistyczny sprzęt ratowniczy

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- spadku przestępczości, w tym wśród nieletnich,
- wzrostu świadomości mieszkańców,
- zwiększenia bezpieczeństwa na terenie Gminy.

CEL STRATEGICZNY IX

Doskonalenie systemu pomocy społecznej na terenie Gminy

Cel operacyjny:

1. Diagnozowanie przez pracowników GOPS problemów społecznych osób i rodzin zagrożonych negatywnymi zjawiskami społecznymi.
2. Wzmacnianie kadry pomocy społecznej oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.
3. Konsekwentna realizacja misji Strategii oraz jej celów i działań przy współdziałaniu instytucji działających na poziomie lokalnym i regionalnym.
4. Podejmowanie działań w celu pozyskiwania środków zewnętrznych, w tym unijnych przeznaczonych na niwelowanie zjawiska wykluczenia społecznego.
5. Zmniejszanie skutków problemów społecznych na terenie Gminy przez świadczenie pomocy finansowej i materialnej osobom potrzebującym przedmiotowego wsparcia.
6. Wyzwalanie aktywności obywatelskiej.

Kierunki działań do celów operacyjnych:

1. Zbieranie danych i opracowywanie dokumentów dotyczących diagnozy problemów społecznych i potrzeb mieszkańców.
2. Kształcenie kadr Ośrodka, w tym w szczególności z zakresu prowadzenia pracy socjalnej w środowiskach jako profesjonalnego wsparcia dla jednostek potrzebujących pomocy.
3. Realizacja przez GOPS bieżącej pomocy w formie finansowej i niefinansowej, a także stosowanie innowacyjnych rozwiązań w sferze pomocy społecznej.
4. Podjęcie działań w celu rozbudowy bądź zmiany bazy lokalowej GOPS w Dąbrowie Chełmińskiej.
5. Opracowywanie i realizacja projektów i programów z funduszy zewnętrznych, w tym Unii Europejskiej.
6. Realizowanie zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi, podmiotami ekonomii społecznej oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego o zasięgu lokalnym i regionalnym.
7. Tworzenie warunków do powstawania na terenie Gminy organizacji pozarządowych działających na rzecz niwelowania problemów społecznych oraz propagowanie idei wolontariatu.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2018 – 2025.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Gminna Przychodnia Zdrowia, placówki oświatowe w Dąbrowie Chełmińskiej, Ostromecku i Czarzu, organizacje pozarządowe, GOKiS, Punkt Konsultacyjno – Poradniany.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bydgoszczy i Chełmie, szkoły ponadgimnazjalne i ponadpodstawowe w powiecie, inwestorzy, lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, społeczność lokalna, CARITAS.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy, wojewódzki i centralny (ministerstwo), fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

Liczba dokumentów dotyczących diagnozy problemów społecznych

Liczba szkoleń kadry GOPS w Dąbrowie Chełmińskiej

Liczba opracowanych i realizowanych programów i projektów na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Liczba osób i rodzin otrzymujących pomoc finansową i rzeczową z GOPS

Liczba zastosowanych innowacyjnych form pomocy

Liczba wspólnych przedsięwzięć z zakresu rozwiązywania problemów społecznych

Liczba działających w Gminie organizacji pozarządowych

Liczba wolontariuszy

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- trafnego i rzetelnego diagnozowania problemów i potrzeb mieszkańców,
- profesjonalizacja kadry pomocy społecznej,
- zwiększenie jakości świadczonych usług,
- zwiększenie środków zewnętrznych przeznaczonych na realizację programów i projektów w celu rozwiązywania oraz przeciwdziałania skutkom problemów społecznych na terenie Gminy,
- zwiększenie aktywności mieszkańców i wzrost liczby inicjatyw społecznych,
- stworzenia lepszych warunków pracy kadry GOPS (baza lokalowa) m.in. w celu profesjonalnej obsługi podopiecznych.

ZAKOŃCZENIE

Kierunki i zadania wskazane do realizacji w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2018-2025 będą wykonywane w ramach przyjętych działań w zależności od możliwości posiadanych przez samorząd Gminy finansów, a także środków pozyskanych z zewnątrz.

Realizacja zapisów zawartych w niniejszym dokumencie będzie wymagała ścisłej współpracy podmiotów i instytucji zarówno na poziomie gminnym jak i ponadgminnym.

Niniejsza Strategia jest dokumentem otwartym, podlegającym monitoringowi i ewaluacji zadań. W przypadku istotnych zmian będzie ona podlegała uaktualnieniu polegającym na wprowadzeniu zmian w realizacji poszczególnych celów i działań w zależności od ewaluujących warunków i potrzeb społecznych kształtujących się na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska.